1870 **БIАЬШЕРАШКА ЯХИЙЛА ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИНА ЦIИ А ГIУЛАКХ, А!** 1972

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкоми, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 48 (5139). | ШОАТТА, 22 апрель, 1972 шу. | 2 кап. | *Газет арадуьл 1923 шера дениз*

ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАЦА— КОММУНИЗМА КОТАЛОНГА!

А. СОЛОВЬЕВ,
КПСС ЦК-рчу МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА ИНСТИТУТА ДИРЕКТОРА ЗАМЕСТИТЕЛЬ

1972 шера 22 апреле 102 шу дуз Владимир Ильич Ленин вань. Дерригчу дуьнен тIа йоьз К. Марксан Ф. Энгельсан сийлахь-доккха гIуллакхи хьехами дIахо ккхьаьчун, гениальни уьйлахо-чуйн пролетарски революционе-рен, Коммунистически партин Советски пачхьалкхан хьалхчун цIе.

Ши шу хьалхагIа прогрессивни адамаша шерра белгалдаьккхар В. И. Ленин вань 100 шу дизар. Къахьегамен Iилманин пахьа сийлахь-доккха интернациональни цIей, революционни низаиха, социализмана карагIдаьнарашка нин боля хьажар а хиина дIаьттар иза юбилей. 120 мехка белгалдаьккхан ленински юбилей. Адамий исторе чухь ккъ цхьаьккха хиндадале тамаш я дерригачу дуьнен тIа юбилей сол шерра саьар.

ПРОЛЕТАРИАТ МУКЪАЯККХАР ДУХЬА КАРАГIДАЬННА ХIАМА

В. И. Ульянов (Ленин) вань хьалехийлен моттиг я город Симбирск, Россе центр, пни болча Волга йистош. Цуй дай шоай хьнере интеллигенташ, дийша, хьалха латта нах хиинаб.

Демократически къахьегам дукхабезача, берттайнча деланехетам баларен дегIаахерсе хьалангэ ковкхостал даьц Ульянов Владимирах шийх даьхха доккхий дика гIулакхаши хьийдери ма дерра хьадевлалдаларон ергадувлан тоадлларан. Цун мировоззрени хьахиниой дезале лучх хкетама влиянегIа, революционно-демократически марксистски литература воздейстая а еш, хIаьта ишта далкъа вахарна вувзавенна хиларах а.

Владимира чIоагIа ааннин йолаш хиннав воккхагIоола воша Александр — хьакъал долаш, долам чIоагIа, шакIа санна цIела уьла йолаш хиларна. Доккха хIама доацарпа кхыча гIулакхашца белгаларьшца хинна зIамига саг. Пачхьа правительства 21 шу мара даланза волча хана хьалъалла айинае на пачхалья ас кийчо еча дакъа лоицаш хиларах.

Къона волаш ийзай Ленина марксизм. Цо ше ма берра IомаьбаьБ К. Маркса «Капитал» яхе керттера болх. Ленин ше ма варра тIакъло Маркса сийлахь-йоккхийча идеяш, хаьрьюлургйовцача цун логикан Iилман выводий хIоаргалон. Эттара хьалхарча эрсий марксистех цаI. К. Маркса а цун доттагIен соратники хиннача Ф. Энгельса а хьехама дог тийша тIехьа эттаон лоарагIа ца боалийташ деррагIа из хьабенари хинна дIаэттай из. Революционни болама центр XIX бIаьшере чакхйоалаш — XX бIаьшере йолалуш Малхбузен Европера Россе хьачуевай. Революционни къовсама центр а хинна дIаэттай Росси. ленинизма дакъа а хинай цунех. МоллагIа бахьанца дола Iилма а санна, марксизм хадданза дегIа-

ухаш дIаьхий хулаш я. Марксизм дIахо яхари дегIаяра хилар ленинизмах. Ленинизм я В. И. Ленина кердача исторически заманах, империализман пролетарски революцейи, колониализм йоханен къамий-кортамукъ алех боламаш котдувлачен заманах, адамаш капитализмагара социализмага довлачен коммунистически общество хьалъелех заманах дегIадовладача марксистски хьисапий система. Маркси Энгельси байначул тIехьагIа марксизм кердача хьолашца тар я еш, Iилмани общественни практикан опыт оIошагIа а тохаш, Ленина кердача выводашца дегIа а довлаьд, дIаьхий а даьд марксизма деррига керттера доакъош. Цудухьа да Ленин ваннчул тIехьагIа цу сийлахь-боккхача хьехамах массе метте марксизм-ленинизм аьнна цIи дIаяхар.

КЕРДА ТАЙПА РЕВОЛЮЦИОННИ ПАРТИ ХЬАЯЬР

Ленинах Россерча революционни пролетариата бьчча хьахилар хоадамболлаш болча лоархIамо хиннад Петербурге 1890 шерий хьалхарча ах даькъе Бабушкин, Шелгунов, Князев, Калинин, важарий ГрибакингIар, кхьбараш санна болча столицерча хьалха латтача болхлошта юкъа цо лелагдь гIулакхаш. Петербургски «Болхлой класс мукъаяккхара тIехьарча къовсама Союз» Iалмап коммунизм Россерча массоли болхлой болама вIашагIтохара процессака юкь йолаьра цун кулгалхон хинна хьаэттав Ленин.

Ший революционни гIулакхаш хьахоледенначе юкъе йена Россера болхлой класс Iаьдал даккха йиген коммунистически лардаш тIа общество эргахкхара цунах пайда эцея могаргдолаш йола пролетариата доцале парти хьаe гIийртав Ленин.

Керда тайпа революционни болхлой парти хьайра дехкар оттадаьд Ленина. Цо дика кхетадаьд II интернационала социал-демократически партеех хулаш социальни реформай партеш хулаш хинна хилар.

Къаьнарча Iилмахочун дошаш та керди маIан чу а долаш, «Фу дергда?» яхача книжка тIа Ленина яздаьд: «Революционерий организаци я тхона — тIаккха сахк тIакIаьтIа йоаккхаргья Росси!» (Соч., биаа тулам, т. 6, агI. 127). Ишта образо лакха мах баьб цо болхлой класса революционни марксистски парте лоархIама.

Ишта парти а хинна дIаэттар 1903 шера Ленина хьаяь большевистски парти. «Фу дергда?», «Цхьа гIа хьалхашкахьа, ши тIа тIехьашкахьа» яхача а кхыча а книжкаш тIа Ленина массе оагIорахьара кийчбаьб партех, цун организационни лардех, партийни вахара нормех, кулгалдара принципех боле хьедам. Иттеш шерашка аьттехьарчен «аьрдехьарчен» оппортунисташца маьIар боацаш доаттабаьчи къовсама Ленина хьал а кхеьаь, чIоагIа а яьй вай парти, дегIаккхийлай цун стратеги тактикеи, цун гIулакхий теоретически лардаш.

Ленина вIашттIеяьд а ьккхаа хьалха латтача революционни теоре кийчъяь йола вай парти болхлой класса организатор, воспитатель, кулгалхо а кхиина дIаоттийлга, цо из берригача къахьегамхоьнта корте а латташ политически Iаьдал дикха юглга, котало йоаккхилга. Ший гIулакхашка парте вIашагIтох теории практикех.

Пролетариата диктатура оттаяза ерг ца хилар ший программа тIа дукхьайхха дIа а яьдь. 1917 шера из дош кхоачамделга вIашттIехьаьдаьккхар вай парте.

ОКТЯБРА БАЬЧЧА

Ленинизма даькъе — Росся — котъяьнкача эгтара хьалхарча социалистически революце дакъе а хинна дIаэттар. Дукхха факторах бахьан долаш Октябрьски социалистически революце дакъе а хинна дIаэттар из.

Iаьдал даккха тIагIерттан лергагIен кийчйир Ленина болхлой класс. Цо дика кхета а яьй, боккъонца дIа а йовлийтай ахархой хор йоацаш йолча пролетарски солох гIур-гIажий илли хила тарлу яха Маркса уйла. Из къаьстта кийсе да Росси санна болча ахархой мехках аьлча. Цудухьа да Ленина, большевикаша, пролетариатен ахархойи цхьоагIо, цар цхьана выступленеш сага вIаштIехьа а доахаш, халдаза чIоагIъяь хилар.

Программни лерхIараш шаьра кхеталеш хилaро, уж кхоачашдеча хана стратегии тактикеи къоастам болаш хиларо большевикашка йиш хилийтар 1917 шера меньшевикийи эсерийи соглашательски партей влияненга хIаьхара царна тIехьабаьнна хиннача къахьегамхой тоьал доккха дакъа аьдаккха, уж шоашкахьа бахо а цу тайпара социалистически революце политически эскар толаме вIашагIдолла а. 1917 шера октябрь хьатIаккхоачаш социалистически революци котъяларга кхоачаьн большевистско - ленински парти керте латта болхлой класс Iаьдала керте оттаяьн дола бIарча цхьа революционни тоатол а хулаш вIашагIкхийтар болхлой классо Iаьдал бахьан долаши социализм бахьан долаца лоаттабаь къовсам, машара тIехьара дерригача халкъа юкъара болам, лаьтта шоай доалахьа дерзаве гIийрта ахархой, къамаш кортамукъале бахьан долаш Россерча халхъана лоаттабаь къовсам.

Октябрьски социалистически революци — вай Даьхен исторе чуть, Коммунистически парте исторе чуть эггара турпалерча оагIоех цаI. Из вай хьамани мотериационалани курал а Капитализм дIаяллонзен коммунизм чIоагIъяланзен ярг ца хиларах йола марксистско - ленински Iилман керттера вывод кхоачалъяь по.

Ленина, гIоравьнача уьйлахочун революционерей сийлахьйоккха образ Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцех дIакъаста йиш йолаш яц. Из хиннав цун баьчча, теоретик, стратег.

СОЦИАЛИЗМА ЗОДЧИЙ

Цхьаннена а хьшар Iаьдал даькхача пролетариато из бе миштa социадергда, халкъа гIулакхи цу Iаьдалах пайда мишта эцаргда, социализм хьал мишта ергья.

Халонаш эшаяр, моастагIий бохабе парти, болхлой класс, беррига къахьегамхой оарцагIбахар духьа Iалдьмате доккха политически сабар, теоретически кхетам, болата доIам болаши юкъаргбоацаши, боарам боацате доккха хьинар хьватайтар Ленина, мехкара, айиса политика, социалистически общество хьалъе Iилман план кийчйир.

Социализм хьалъяра керттера кха бар пролетариата диктатура. Пролетариата диктатурах йола Маркса теори хьаллаьца ца Iеш, Ленина чакх а яьккхар из, шийпрактически гIулакхашка дегIа йоалийр, дукхача моастагIашца лоаттабаьча къовсаме из хIалкарьяккха а технико - экономически гIулакха тIехьайнсан хIалакьяьи хиннача Россех хьалха латта социалистически пачхьалкха ергйола керттера рычаг хилярах тарра цунах пайда эца а чайра цуна.

Iоалаьмато боккха лоархIам баьб Ленина болхлой классен ахархойи цхьоагIон. Советски пачхьалкхен низ духбувла керттера хьаст а социализм толаме хьалъяра хоадамболлаш дола хьал а из хиларах тарра.

Советски пачхьалкхен низе чIоагIлак духъюла миттал лоархIаме хьаст лаьрхIаб Ленина халкъий доттагIалах а. Шоай мукъагIара советски республикашь шоай лоIамен цхьатаррарча боккъонегIен бIарчча цхьа союзи пачхьалкхе а яь вIашагIтоха лагадехар из вар. Ер шу чакхдоаланн 50 шу дузаш йола Советски Социалистически Республикай Союз хьаяра сийлахь-доккха гIулакх карагIдаьннар Владимир Ильич Ленин да. Ленина массе оагIорахьара кийчъяьй къаманаш хьалъоттадара программа, пролетарски

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа)

1902 шера 20 ноябре Доккхача театре къамьал деш ва В. И. Ленин. Сурта автор — РСФСР халкъа художник П. В. Васильев. ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ВОККХАЧА ЛЕНИНА ХЕТАЯЬ

В. И. Ленин — вай партин Советски правительствон хьаьхьр, марксизма гIоравьнна теоретик, дуьнен халкъашта юкъерча болхлой класса баьчча, дерригача дуьнен къахьегамхой хьехархок доттагIен вань 102 шу дизара хетаьйр 21 апреле Москве хиина торжественни заседани.

Торжественни заседани къайллар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС МГК хьалхарча секретара **В. В. Гришина.**

«Коммунизм хьалъеча хIама хьакхоллара сийлахь-боккха низ ба ленинизм» яхa доклад йир КПСС ЦК Политбюро члена КПСС ЦК секретара **Ф. Д. Кулакова.**

ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

Селхан сарахьа КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически дешара ЦIагIа В. И. Ленин вань 102 шу дизарца лувзадения города къахьегамхой, гIулакхерча нахьа, партийни, советски, профсоюзни кулгалхой, культуран искусствan болхлой торжественни собрани хилар.

Собрани дьайкIллар КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара ноп. **М. Я. Правенько.**

ДИКАЧА ТОЛАМАШЦА НАКЪАБАЬХКАБ

Вай баьчча В. И. Ленин вань 102 шу дузача дена дикача толамашца накъбаьхкаб В. И. Ленина цIи делаеча тха колхоза къахьегамхой.

Лакха социалистически декхараш тIаийцад колхозхоша ийслагIча пятилетка укх шоллагIча шера. ПланагIа 2200 тони доккха дехача 3050 тоин плот, плайдал соагIа 50 тони комсаш, 10 тони бIьцаргаш, 90 тони дулх, 100 тони шура, 34 тони тха, 160 эзар фуъ доака дош лениаз пачхьалкхенга тха боахама.

Уж декхараш толамца кхоачашдара дIадахача шера дена ларда йоллеш ба колхоза къахьегамхой. Агротехнически дикагIа йолча ханашка минеральни удоренеш а йоххаш дIайийра гурахь юв культураш, лаьба бьхар бIаьсти юв культураш дIаера хьавкъоастадаь деррига а лаьтта. Хьувкъам чуэдаше, а елачул тIехьагIа лаьттах сахар, комсаш.

Къаьстта дика къахьийгар гурахьи тIайи юртбоахама техника тоаеш хиинача механизаторашa. Хьувкъам чуэдаш йола техника йоаш, февраль бутт тIаккхачалехьа тоа а яь кийчъяь дIаоттайир ерригa трактораш, культиваторaш, маккаш, селкаш, кхыйола тIехьтосса техникен инвентари.

Цу гIулакхо торо хийцайтар деррига а бIаьстан кхашкара балхаш планагIа дIадоладe, болх бе йиш йолай денача хIара саьхьатах бизза пайда эца. Графикал дукхьa хьалха баьйоb совхоза механизатораш картограммашка хьежа кхашка органически удобрени йилла, макха а баькха лаьттанца Iайна тIоалае дIакъайла, массех къа кхьатиналп яь.

Лаьха кофлиций йола фу а тоесаш агротехнически ерригa а бокъонаш лора а еш дIайийра бIаьстан юххе юв культураш а. БелгалдаьккхагIа доагIа царех дукхатIа араш фуна цхьан минеральни удобренеш а юллаш дIайийилга.

Догаьза долаш тIайийдаь колхозхоша Чечен-Балкхарой республика хьажкIаш ледаераша вай мехка беррига хьажкIаш леларашна даь хьайкарал. Цунна жоп луш дIадахача шера хиннача дукха дукхагIа ялатан силосан лаьрхIа хьажкIаш дIаюргья укх шера тха боахаме — ялата пхи бIаь гектара тIа, силос эзари бархI бIаьи гектара тIа, мошача яинвеера пхи бIаьи гектара тIа. Ялата лаьрхIа кхергйолчарех кхо бIаь гектара тIара араш хий дуллаш хургья. ХIаьта ялата, силоса хьажкIаш кхеяра цхьайтта звено вIашагIъеллай боахаме. Царна керте латт хьажкIаш кхеяра йоккха бала опыт йола механизатораш.

ДийттлагIча апреле дена хьажкIаш дIаювш ба боахама механизатораш. Болх бе йиш йола ха зехьа йоа ца яра са тоаса дена боад къовлабIаьлаца къахьег кхашка хьажкIаш дIаювш бохкачар. Ялх агрегат я из болх беш. План 12 гектар йолча хIара дийнахь дикал лакха йолаш юкъера лаьрхIача 16 гектара тIа хьажкIаш дIаюв цар. Ерригa хьажкIаш квадратно - гнездовой хьисапе дIаюв. Ялата юви йола хьажкIаш фуца цхьана минеральни удобрени а тоссаш юв.

Цкйса да дIаювча хьажкIий мугIараш, квадраташ. Селкашта дика ремонт яьга да из.

ХьажкIаш дIаювча механизаторашта юкъе къаьстта дика къахьег механизаторaша Хулиев Сайхье, Асолаев Мусае, Жуков Михаьла, кхычар.

ЛерттIа вIаштIехьбаьккхай хьажкIаш дIаювчара къахьегам а. Механизатораш болх беш боахкача хьатIабаьх делкъийна бIайха кхача. Трактора заправка а горна бaха безaц механизаторий. Кхай йисте из болх бе массе хана кийча латт бензовоз - заправщик. Цу тайпара еха машек тоае кийча я колхоза техника а.

Механизатораш болх беш йола моттиг уж бахачора гаьна йоладаь Iуьрийнен сайрийнен машенаш дIа-яьо кхуал механизатораш.

Цхьаьца йолча хана делкъийна, къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарех, кхыча дешаех лаьца беседаш чакхйоах механизаторашца колхоза специалисташа, политинформатораша. Цу беседашка ладийгIача шоаш беш бола болх вай мехка экономика чIоагIъяра мел бехктоккхамен лоархIамен ба дикагIа кхетаду къахьегамхоша. Цунна цхьана лакху болхлой къахьегама овсарле.

Дика хьал долаш я гурахь 3907 гектара тIа дIайийна культураш а. Кхыча боахамашка санна Iан заманахь лаьттача шелало йоаргьяр уж, нагахьа санна дIаюаш а дIайийначул тIехьагIа а колхоза къахьегамхоша хаинахьа суперфосфатацеи аммиачни селитрацеи царна подкормка яьецаре.

ДIадахара шера эзари бIаьсом пайда хилар вха колхоза. Из цифра кхы а лакхе дага ба колхозхой. ХIаьта шеко яц лаьрхIар цар толамца кхоачашдергхилларах. Цунна тешал ду колхозхоша доахача толамаша.

Дукхача къамий нах ба колхоза къахьегаш: эрсий, нохчий, гIалгIай, украинцаш, хIирий, кхыдолча къамий нах.

Цхьан дезала нах санна цхьоагIо йолаш хьаьнала къахьегаш цар даьха толамаш да уж.

В. ШИРЯЕВ,
Наурски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза парткома секретарь.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

МАЯ СИЙНА

ЦхьоалагIча майна сабленца накъабакара шерра социалистически ях йовраьнай Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай, цехий технологаша. ХIанзалехьа гучаювлаш я цига мехкдаьтта продукш архецара бIь бетта ваак ххоачашъдь коллективаш. Царна юкъе хьалха латтачарех я № 43—5 йола Васильева Лидия Николаевна керте латтача установка коллектив. 13-ча апреле дена май бетта чотах къахьегаш я из. ХIанзалехьа плановал соагIа по арахийцай эзараш сомр махка продукци.

А. БОРШОВА,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода планова отдела экономист.

* * *

ЦхьоалагIча майна долча КПСС ЦК тIахьехамаша дог гIоздаьккха къаьстта дика къахьег укх деношка «Горскнефть» НГДУ Данилеи Евгений Митрофанович керте латтача шоллагIча районни инженерно - технологически служба коллектив. Шера тIаийнача социалистически декхарегIа плановал соагIа 5 эзар тони мехкдаьтта даккха безача хIанзалехьа плановал соагIа ло хьаькхад 3 эзар тони мехкдаьттен 10 миллион кубически метр газа. Апреля хьалхарча шии декада задани дика тIехкхоачашъяй цо

М. ЛЕВИН.

ХЬАЖКIАШ ДIАЮВШ БА

ХьажкIий дика хьукъом кхебарна цIи теза дукха хьажкIаш лелаеваш бар тха боахаме шIанхача шерашка. Бакъда цIаьхха баьча цу культура лоархIам. ГIулакх цу тайпара хилар безьан долаш локбелар боахамо хулаш бола пайда я. Бакъда, укх шера цIаьхха дог гIоздолаш кхаь я хинна дIаэттар боахама къахьегамхошта «Меттаоттаде кура - хьажкIий хиния сий», аьнна вай республике хьажкIаш леласоий хьийача совещание даь кхайкарал.

Из кхайкарал къоабалдеш тIаэцарал соагIа боккъонна йола кийчо е баьлар кхаш леладераш хьажкIаш дIаера. ПланагIа из культура дIае лаьрхIа 600 гектар дола кха ханнахьа хьаьдир удобренеша. Маккашца дIакъайлар гIоадал. Механизированни звеноо вIашагIъехкачул тIехьагIа хIаралена къаьст-къаьста участок тIачIоагIйир. Уж мероприятеш чаккъьха дукха за ялале хезав совхоза къахьегамхошта Чечен-Балкхарой республика хьажкIаш леладераша мехкарча берригача, хьажкIаш леладерашка даь кхайкарал. Из дош цIаьхха а дийцар къахьегамхоша. Цига сувадаьлар хьажкIаш дIае лаьрхIа кха кхы а 300 гектар шерде йиш йолаш хилар.

Ше леладеча кхай хIара гектара тIа 50 центнер хьажкIаш чуэца дош делар звеньевойс М. С. Хаджимуралова.

— Вай лоалахоша дIайолада дика гIулакх хьал а лоацаш царца къахьегама яхье а пайна айса леладеча кхай хIара гектара тIара 55 центнер фуаллъяха хьажкIаш чуэца дош лу аз, — аьлар С. Баштарова.

ЛаьрхIа вIашагIъеллай боахаме хьажкIаш леладерашта гIо дараш из культура дIаювш тIахьожем лоаттабаран йола комисси. Цу комиссена юкъе ба партийни комитета членаш. Уж декхарийла ба хIара звенона эшар вIашттIехьдаккха, звено члений хьашташ довза, къахьегам цийса лелабарга хьажа.

Тахаварча дийнахьа 400 гектар шекара свекла, 266 гектар кен, 480 гектар тайптайпара баьцаш хIаьийна а баьчна хIана хьажкIаш е болабенаб совхоза механизатораш. Из болх дика лелабу №№ 1, 3, 4 йолча отделеней звеноша.

М. ЭЛЬМУРЗАЕВ,
Урус-Мартана района «Горец» совхоза керттера экономист.

СУХАЛБЕ, КХАШ ЛЕЛАДЕРАШ

БIаьсти юв культураш доалацача хинен дикен дIаера беррига низ тIабахийта къахьегаш ба укх деношка колхозийи совхозийи кхаш леладераш. БIаьстa тIехьаьяннавле а дIадахача шера йийначул дукхагIа культураш дIайийра республика механизаторша укх шера вурийттлагIча апреле.

БIаьсти юв керттера ялата культура — хьажкIаш дIае йола яьй республика деррига боахамашка. Укх шера республике 77 эзар гектар дIалоацаргья цу культура. ХIанзале республике 2886 гектара тIа дIайийнай хьажкIаш. Дика вIаштIехьбаьккхаб хьажкIаш дIаера болх Грозненски, Наьсарен, Наурски, Шаьла районашка.

Республика механизатораш шекара свекла дIайийна бовла бохах. ПланагIа 8688 гектар дIае езаш хиннача хIанзале 7549 гектара тIа дIайийнай уж.

Къаьстта дика вIаштIехьдаьккхад шекара свекла дIаюалга Гудермесски района. 92 процент кхоачашъяьй района шекара свекла дIаера план.

Генараш хIанзе 7386 гектара тIа дIаэйнах республика кхашка. Уж а совхкарчул дукхагIа дийнад, планагIа дIаде дезарех 44 процент.

Дика болх бу генараш дIадуваш Грозненски района механизатораша. План 91 процент кхоачашъяьй цар.

ТIехьабисаб генараш дIадера Сунженски района механизатораш. Из культура дIаера план 38 процент мара кхрачашъяьац района боахамаша.

1972 шера 17 апреле республика колхозашкен совхозашкен бIаьсти юв культураш дIаерах йола

СВОДКА
(план проценташа)

Районаш	еррига бIаьсти юв культураш	гIлуургаш	хьажкIаш
Ачхой-Мартана	45	—	5
Ведана	7	—	—
Грозненски	44	91	3
Гудермесски	38	55	6
МалгIабика	20	7	—
Надтеречни	40	83	2
Наьсарен	19	21	7
Наурски	34	—	9
Можай-Юрта	40	80	[illegible]
Советски	20	40	31
Сунженски	35	38	0,2
Урус-Мартана	39	30	1
Шаьла	48	50	5
Шелковской	18		
Грозный	63		
республике гIолла	36	44	4
ДIадахача шера 19 апреле хиннар	32	32	2

1870 # БІАЬШЕРАШКА ЯХИЙЛА ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИНА ЦІИ А ГІУЛАКХ А! **1972**

ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАЦА — КОММУНИЗМА ХОТАЛОНГА!

(Чаккхе. Долалла [illegible] агІо тІе).

интернационализма [illegible] дерригІа чаккхалла ара ца [illegible] лар хьийнад партенан болхлой классан, [illegible] наьхера деггІад ма цуьрта чІогІаллица хьовхад царна, шовзагІча формехь дала а национализма гІулакхашта дукьала-къовсам лоьттабо Іемаш. Цу хаина но болшевикаш, къаьсти дош Советски Союзе кийса [illegible] къоастадалла дерригача халкъий а къаьстта Малхбоделер-арча халкъий а исторически кхачанна Іалашонте бошка доарзІам болаш хилар.

Советски паччахьалкхана церте дахтача хенан Ленина кулгалла кхоьлча республика вахара ерригача дагІошта — тІеме, дипломатически, боахама, правосостветти-ни, кхача. Цо хьинаре деккъа Іалах тайп-тайпарча съездаш конференцешка, совещанешка а заседанешка а, халдна къамел лаш дахь болхлоща, ахархошца, интеллигенцица хьалкхазна. Боаран болшан боакха политически организаторски болх Іхьана тарбоцй цо Іалашонте дошхайча теоретически гІулакхашца, шиъ баьххана къамаьлашкаи аІнтІестдаьхад социализм хьалгьара, дуне революцене дегІаехара доарзІамегІа дола дешан.

Вай мехка социализм хьалгьаре дешаийна хьокхан хилла Ленин Октябрьски революца а хьалехьа. Октябрь котбаьккхаьа тІехьагІа, къаьстта а ба[illegible]-дейцанн кхьча мехкий интервенцеш бокабьнчул тІехьагІа, ул дешаш жеттере а хинна дІаяттар Ленина. Марксен Энгельсан хьалкъе хьежжа цо кІоарта кийчъай вай мехка социалистически коммунистически обществе хьалгьара теоретически ларданн бІарча плане. Цул йоакхо вига ше мел кьаккача хана дитадац цо. Халача ловзрах пачоган ше волдашеба а, цо шиъ эттара тІехьарча статьяшки письмошки массаза а корттера уйла тІІахий тай промышленность вохаметталлаьттаиьа. ахархой боахамашта кооперирован яра, баха ерх дукхатІа дийша хилийтара.

Социализм хьалгьара ленински плано шийна юкъе лоацаш мехка индустриализаца ялга, церта боалама коллективизаци ялга, культурни революци ялга.

Кердача тайпарча партех бола къехам а саьна, социалистически революци теори а сана, аьттехьарчен «аьрлехьарчен» оппортунисташта дукьала лоттабаьча лирача къовсаме кийчъен чаккхаьккхен йийзай Ленина социализм хьалъ-

эра вало. Ленина [illegible] къаьстта бІаьдел ларел [illegible] [illegible] [illegible] дукьала.

ДУНЕН ХАЛКЪАШКА ЮКЪЕРЧА КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛАМА КЕРТЕ

Ленина [illegible] дунен халкъашта [illegible] терката хьаигІа: массе [illegible] рахьара тийлкай болхлой классен йоаг ерриге революционни выступленеш. Пролетарски интернационализма [illegible] шийнд цо дунен хьалхера тІема цераша, II Интернационала белчаша ца Іобожалчен дунна кота тІІобайттенеш хана. Дукхал дунен хьалхарча тІема [illegible] йийлар мехкан доахам бола империалистически тІом [illegible], социал-демократически дараш империализма гІончий [illegible] харан тарра шиъ ахайн [illegible] Ленина, большевикий бiаь [illegible]. Из ка класс ялтаьра, дунен халкъашта [illegible] болхлой класса болама кхоанІо [illegible] ра тІаккхахи беш йола ба.

Ленина товалхьа [illegible] дІало III-ча Коммунистически Интернационал дунна [illegible] коммунистически [illegible] ела дола революционерий — интернационалистий [illegible].

Дерригача мехкий [illegible] опыт аІамагІтоадара [illegible] тІа марксизм творчески дегІа [illegible] кхуьлла. Ленина [illegible] Коминтерна идейно — теоретически платформа. Дунен халкъашта [illegible] арча коммунистически болама стратеги тактикан [illegible].

Ленинизм хьа а [illegible] дегІа [illegible] [illegible] марксизма [illegible] сана, дунен коммунистически болама бІарча цаІ бола интернационални хьелаш [illegible]. Тахан дунен социалистически система а хинна дІаяттача мехкий коммунистически партеш ленинизма байракха демократически социалистически революцей йоталонга дигаш хилиьаш. Ленинизмо капиталистически мехкашкарча къахьегамхоштта шиъ сийрдабоах [illegible] пролетариата диктатура социализм бахьан долаш цар лоттабеча къовсаме. Ленина идеяша деган урлуттаду колониализмацен неоколониализмацен дукьала, къамий социальни кортамухъале баьхаи долаш къовсам лоттабеча халкъий.

Ленинизма низо паьда уйлаш дукхагІа шийгахьа ма йоах, хиле цо еш йола влиян шерагІа а кхи коталонаш йоаккхагІа а ма хул, дукхагІа чІоагІлу империалисташен цар гІончашен — массе тайпарча реформисташа а оппортунисташа а ленинизмага еш йола атакаш.

Ревизионисташ [illegible] хьайсте антикоммунизма идеологаша. Уж а вошаш а массе тайпара гІерт марксизм ленинизм аІашагІкъовстае мотто, уж аІашн дукхаалаттаг а.

Ленински тІехьалоп [illegible] ламах латт алча, из латт, коммунизмана зуламе йола, болхлой болама шийна чухьара империалистически идеологий, ревизионистий, реформистий харц уйлаш фальсификацеш хьагучалхой тІаьІаттІа кховсоь но новкъостал деш хилара.

Ленина идеяша, гІулакхаша, цІенаха а йоаргІоашача образа дог урлуттаи, балаш, котбаьлаш бе вай хахара дуне [illegible] коммунистически болаш.

ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАЦА — КОММУНИЗМАГА

Советски общество [illegible] хьалхадара [illegible] [illegible] гІулакхдеш Коммунистически парте ма [illegible] кхоачамдеш сийлахь-доккхий ленински [illegible]. Из къаьсти хьахьокхаш дола [illegible], балха [illegible] доарзІа ма Доаьлаь ленински идеяш ленински стилан [illegible] хилар дола теша да КПСС XXIV съезд. Съезд шийна белгалбоахх массе оагІорахьара бальбаь хьалхарча опыташара, вай мехк дегІаахара перспективашара, вай хина дуне дегІаахара актуальни проблемашара марксистско-ленински Іилман наь. КПСС ЦК Отчетни доклада тІа Советски [illegible] дунен халкъашта юкъерчен [illegible] хьала, Советски Союза Коммунистически парти дунен коммунистически болаш дегІаехара яь анализ ленински [illegible] болаш, общественни вахара [illegible] ленински наьк болаш я.

Парте XXIV съездо кийчъа машар бахьан долаш, дерригача халкъашта юкъера машаре, дика ча лоалахой гІулакхаш дегІаехуелар духьа лоттабеца къовсама программа тайп-тайпара общественни строеш йола паччахьалкхенаш машаре яхийла ихача ленински политикагара хьайовгІаш я.

Кердача яхе шера плана тІа къахьегамхой материальни вахара хьал дикха тоаде лаьрхІа хилар а миттта сага, цун араза еча ленински йоакхоно ма яххара да, сага культура, къахьегамах общественни хьинара ларди из хиларах тарра.

Советски халкъ, шиъ сийлахьча Коммунистически парте кулгалла, ленински наькъагІа, коммунистически общество хьаьрга доа. КПСС-о хьехам хьанйбеш бола дог урлуттаду иван цунна наьк хьеха къулбен — из и ленинизм.

В. И. Ленин Смольни шІе [illegible] къамел деш ва.
П. ВАСИЛЬЕВА дилла сурт. ТАСС фотохроника.

Москва тахан. Кремле В. И. Ленина дегІа памятник.
Н. ГРАНОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Коммунистех дола дувцараш

НОВКЪОСТАШТА ХЬОКХАМ ТЕЛАШ

Ленина [illegible] лелаеча № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене коллективе сий деш вуш бригадир коммунист Бабоченко Дмитрий Яковлевич. Из керте латтача монтажникий бригада хьаьлвала тІехххоачашъю производственни заданеш. ЛаьрхІача гучадаьлла, масала, сахк хІара бетта юкъера лаьрхІача цо план 150 процент кхоачашъдь хилар. Управлене эттара хьалха лучарца коммунистически къахьегамa коллектив яха сийлахь цІи еннай бригада коллективана. хІаьта цо из дами тешаме а лелаю.

Бригада хандамза доахача ит толамаша, бакьдар-аьлча, аІеннача лоархІаме дац овсаре къахьегара нах аІаштІехьбахен шийтарча хьокхамца уж тІехьабален хоаш волча цуна — кулгаллача карагІдийнараш я. Коммуниста Бабоченкос эттара хьалхарчанца хьаллоац управлене ерригача коллектива гІулакхаш тоадара тІедерзадаь дерригача маьхера тІахьехамаш, почнеш. Иштта хиндад дІанхача шераш а. Владимир Ильича Ленин ваь 100 шу дизаре кийча еча хана боккха организаторски болх барахи шийгара хьокхам телархи «Хьинаре къахьегарах» яха Ленински Юбилейни медаль еннай бригадира. ВардІагІча пятилетке дика толамаш дахарах цунна дохка правительственни совгІат деннад — Къахьегама Цlеча Байракха орден.

ЙисагІа пятилетка яхе а дахкарІча патриотически хьинарца дІайолаьй коммуниста Бабоченкос. № 7 йолча треста ерригача предприятий коллективашка хоаш хилар кердача пятилетке бригадиарел совгІа къаьстта ше а декхараш тІанийцача, сатийна Іе ва луча, монтажникий бригадира кердача почине хьакъоха. Коммуниста эттаре хертера лердІар да овсаре къахьегарх хьаькъ объект юха тоае езартйоацаш дІаиларн. Дукха ха йоацаш цо къахьийсар ударни гІира хьалбеча — дукхка километраш йолча трасса грозненски монтажникий цхьанкха бехк ца боаккхаш Алнюрт—Хаянкорт трубопровод юллача.

Бригадира миттта дош деннад ухх пятилетке вертерчарех шиккъ специальность а йолаш иттанеа кІезигагІа болаш къона болхлой кийчбе, аьнна. Цо хьахьокх, кагІерхошта шефство лелаяра,, хьелам телара хьакъехьара XXIV съезда указанеш коммуниста Бабоченкос практически кхоачашбе безаш бола хьехам санна тІайийца хилар.

Кхы цхьаькха а я чІоагІа лоархІама пункт. Ухх пятилетка къаьстта шийна йоакха творчески программа оттаьй Бабоченкос рационализаторски изобретательстванех, Цу тайппара, цо лаьрхІад производстване 120 эзар сомах кІезигагІа боацаш пайда бе. Из хул, Дмитрий Яковлевича кхачох, паччахьалкхено цуна ялхе шера лучу дола алапи миссел.

Ше шийна тІайийна декхараш хІана кхоачашде дІаволавенна коммунист. хІаьта цу даькъе дика толамаш а доах. Масала, йоакхийча реверсарех монтажни стык дІакоттера дагалаьца керда способ дикагІбола новаторски болх а лаьрхІа тІайийцад.

Бригада коллектива ядро я партийни группа. Цун собранешка каст-каста дувц технически прогресс бахьан долаш лоттабеча къовсаме коммунисташа даькъе лацарах дола дешаш. Цига цхьа гІеттар трубопроводий трассашкен кхыча низкъалча объекташкен балхаш деча хана сварочни технологи хІана цунгара дІадехараш ма ехкара ца хиларах дола дош. Бригада коммунисташта ховра цу дешашка хьожараш Іилма-тохкама, институташи дерригача дуненна йовзаш йола академика Патона цІерагІа сварка Института йолга. Сабарче-м мегаргдар, бакъдар аьлча. гайна е гаргаш цу балхаш тІера сварка техно-

логи тоадерзйола наькъаш ховедергдолча Іилманхоша рекомендацеш ялалца. Цхьабакъда, ха хьежаш мича латт!

Из проблема хьоастаре аІенташта уйла тІаерзайно бригадира Бабоченкос, парторга инженера Кравцов Евгене, сварщика коммуниста Порохня Виталий Александровича. ХІаьта, шоай идеш аІашагІа а теха цар лехай керда технологи тоаяре разаш. Кердача тайпара болх я беш кхы а дикагІа тоадаьд цар сварка яра балхаш. Цар метод хІана управлене сварщикашта юкъе дІайоаржаеш я. Эттара хьалхе из хьаллаьдар коммуниста Ломакин Николай Филиппович, Вашмалов Василий Андреевич, кхычар. ХІанз юлебиса сварщикаш Іомабеш ба уж.

Бабоченко Дмитрий Яковлевича авторитетах, доккхача хьашегах, къахьегам цунна дукхабезаш хиларех дувцача дика ала довгІа, цо шоай управлене коллективе вахаре меттел, города вахаре а хьинаре дакъа лоацаш хилар. ГІулакх миштад аьлча, из управлене партбюро секретара заместитель а парте горкома член а ва. Из каст-каста юкъеол технически прогрессе партийни строительстве доархІамегІарча дешашта гулъяча горкома пленуме дуккха уттаду дешаш кийтдеча, цо кортта бола предложенеш тел.

ХІанз управлене шира дІайоаржаеш я партийни бюро инициативагІа дІайолаь, «Управлене дикагІйола монтажни бригада» яха цІи яккхар духьа бригадашта юкъе къовсам лоттабар санна йола социалистически ях формe. Цу яхь лелаша хьалхара жоп лу партийни бюро члена слесарий - монтажникий бригадира Кеочка Павел Антонович, ХІара хвартале ю итогаш. Цхьабакъда, белгалдаккха довгІа, уж итогаш еча хана шоай хьашт мел долчал дакъа лаца йиш йолаша лоацаш хилар. Цу гІулакха управлене контора чуйолча злании хьалхашка эттара дикагІа бІаргагІортйолча моттиге хьалхоттанай яхь лелаеча ерригача бригадий хІара аргІанарча кварталера хьокхамаш тІаядаь, хоза кийчъ щит. Итогаш наьсагІен гучаяьен хилийтара йоагІаш йола балдий система юкъейоаланай котъьнна бригада белгала хургйолаш. Бригада коллективе баьккхаче моллагІча толамга хьежий йоагІаш йола баллаш хьожаш. Цу духьа хІаравеца гу шиъ толам мича болл а ше мича тІехьаве а, хІаьта миттта йиш хургья цунга яхь лелаеча юкъагІа коллективара болх боагІ-боагІача тайпара хуща. Къаьстта аьтту болаш да из моаццца яхь лелаеой хьокхамга а дьожаш производственни санна, иштта политически а хьисапера гІулакхаш чаккхе йиш хургйолча бригадираштен нарттехнобогаштен.

Цу монтажни управлене партийни бюро инициативагІа бригадирий Совет аІашагІъеллай вкхаза. Цо постройкомаца цхьаьна технически творчествага хьажараш чакхдоах, локерча коллективашта юкъерча яхьа итогаш ю. ЛоархІаме да, «Управлене дикагІйола бригада» яха цІа хьожеча хана бригадирий Советех хандамболлаш болча лоархІаме хилар.

№ 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене бІаь гаргга коммунисташ я. Царех яханел дукхагІа барах коммунистически къахьегама ударникаш ба, хІаьта вокхаро толамe къовсам лоттабу из сийлахь цІи яккхар духьа. ХІара кхоалагІвар хІана вац аьнна вола коммунист рационализатори изобретатели ва ункхаза, цу массанена а партийни гІулакхаш тІадехкад.

В. ЛАВРИНЕНКО.

БАРТТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

Пятилетка хьалхарча шера план толамца кхоачаш а я керда социалистически декхараш тІайийнар ухх шера коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча вагонни депо коллективе. Социалистически ях а йоаржаь дІадахача шера йиьлагІча квартале башха дика къахьегама толамаш дахарах цунна елар Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советен Облсопрофен карара пара тела ЦІе байракх.

Пятилетка шоллагІа шу дІадоладеннача хьалхарча шин бетта йоакха шелал оттар бахьан долаш аІаштІехьдилаьзар тха коллективана шин бетта плани тІайийна социалистически декхараши толамца кхоачаше. Мехкдаьтта продукташ чуйоттара цистернаш кийчъяра шин бетта задани 97.6 процент мара кхоачашъялар. Из гІулакх дІахо хила йиш йоацийта белгалдаьккхар вагонни депо кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша. Цу даькъе депо болхлошта юкъе дукха кхетаме болх бир. ТІайийца социалистически декхараши В. И. Ленин ваь бІаь шиъ шу дузача дениа сийленца накъабахара де дезараши дувцаш каст-каста беседаш йир болхлошта юкъе. Тха коллективо дош делар хьалхарча шин бетта тІадиса паччахьалкхен декхараш а тІехьа цхьоалагІча квартала плани дикка тІехкхоачашъе. Цун дош чІоагІа да. Мехкдаьтта продукташ чуйоттара эшаш йола цистернаш кийчъяра квартала план 101,2 процент кхоачашйир цо, планал совгІа кийчйир массеха эзар цистерна. Цистернашта деповски заводской ремонт яра кхаь бетта задани а дикка тІехкхоачашйир ремонтникаша. ХІаьта, воздухораспределителашта, чархий фарашта ремонт яра квартала плани 100.4 процент кхоачашйир цар. Тиша хьишк партенашта дІадалара заданн 154 процент кхоачашйир депо.

Хьинаре къахьегарца белгальяьннай цига Колков Дмитрий Андреевич, Саипов Хож-Ахьмад, Рамазанов Сейт-Эминь керте латтача нехий коллективаш. Новкъосташта хьокхам а телаш къахьегаш ба цистернаш юлараш Исиков Муса, Баймурадов Муса, оборудоване ремонт ю слесарь Эдиев Муса, кхыбараш. Иштта дика къахьег технически осмотра пункта Малецкий Александр Александрович керте латтача комсомольско - кагирхой смена а. Социалистически яхье хьалхара моттиг лаьккхай цу смена коллективо. Цар массане а социалистически декхараш тІайийцад В. И. Ленин ваь 102 шу дузача денга кхачалехьа Мая сийна тІайийца декхараш толамца кхоачашде. ЛерхІар цар кхоачашдергхилар къаьгга хьахьокх доахача толамаша. Апрела хьалхарча шин декада задани дикка тІехкхоачашъяьй депо коллективо.

Ше-шегІа хьохулаш дац къахьегамо толамаш. Цун кертерадар да къахьегам кхетамца аІаштІехь а бахкка болхлошта юкъе социалистически ях йоаржаяр. Цар массане а тІагІертта къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара. Цох хьахин цар дика да. «Депо коммунистически къахьегама ударник» яха сийлен цІи лелаеш ва хІана 600 болхло. ХІаьта коммунистически къахьегама сийлен цІи еннай кхаь цеха, пхе сменана, шин бригадана. 1963 шера дена из сийлен цІи лелаеш хьайоагІа тха депо ерригa коллектив а. Цу цІера ерий массаза лакха а лоаттадеш нагахь бутт дІабахийтаи депо болхлоша паччахьалкхен плани тІайийца социалистически декхараши толамца кхоачаш да деш. Иштта хьинаре къа а хьегаш хІара шера дика белгалдоакх оаха В. И. Ленин ваь дена да, цхьоалагІа Май.

Депо коллективо доахача толамашта юкъе дикха дакъалоац дерзча рационализатораша, изобретателаша. Уж хІанз тха депо 140 совгІа сар ва. Цахаддиш эргайоах цар вагонашта, оборудоване, цистернашта ремонт яра технологи. Цар телача рационализаторски предложенеша тоадаьд болхлой къахьегама хьалаш, лакхъяьй къахьегама овсарие. Дукхача къонаха болча нахах латтача тха коллективо биъ бетта плана хана хьалха кхоачаш а еш заданел совгІа чакхдоахаргда эзараш сома маьха балхаш. Планал совгІа чахх мел дахьа балхаш тха коллективо хетаду В. И. Ленин ваьча дезача денна.

Дукха болхлой ба тха депо хІанзлехьа биъ бетта план тІехкхоачаш а я тІабоагІача шиъ бетта чотах къахьегаш. Царех ва тамелажник Алексашин Александр, чархашта ремонт еча цеха бригада бригадир Бокаев Владимир, слесарь Гончаров Василий, осмотрщик Джамалдинов Ваха, из ва сийлахь машенаькъахо а, слесараш Джаватханов Алихан, Дильмаев Валерий, осмотрщик Куриев Іумар, кхы дукхазбараш а. Юкъера лаьрхІача царех хІараме сменани норма 125—130 процент кхоачайгІьо.

А. МЕЛЬКУМОВ,
Грозненски вагонни депо партбюро секретарь.

ХЬАЬКЪАЛА ХЬАСТ

Йоазонхочун зеденнараш

**Дунен дар ухаьча
Цу ЦІеча майдана
Сабборе тІа боаьаш
Шийлача гІайгІане
Доладш дар вдамаш
Ильича йаргтака...**

Уж мугІараш дега тІа дахкача хана со а вар, цу наьан дІа а кийтта, хьамсарча Ильичах бІаргтоаа водаш. МугІарагІа этта тоттабенна болхача цу наьаца бер ерсий а вьетнамцаш а, гуржий а кубинцаш а, таджикаш а французаш а, гІалгІаш а индийцаш а, эрмалой а Іерби а, азербайджанцаш а англичанаш а, миттта дуккхача кхача къамех бола нах а: боккхий а кагий а, кхоа а маІа а. Уж дог-безам Ленинца долаш бола нах.

Из ди дагадехар сона КПСС ЦК «СССР хьаьль 50 шу дизаре кийчо яра» бойе соцам бийшача. Из санне, мехка моллагІа цхьа дукха тІама эзиначе хана сайна эттара хьалха Ленин деговок: ХІара сага а. Дерригача советски нахьа а, дунен тІа мел дахачо халкъий а вахаре ІалаьмаІа боакха хулцам баьча. доккхий а кагий а къамаш цхьагарра мрезарча но юкъе даьхача Ленинах дош ала дегдоагІа.

Дуне мел латт лахьаргдаца къейнъале хьаст ба Владимир Ильича Ленина эайна йита тІехьале — ленинизм. Адамаша шоай кхьерге, шоай сийрдача кхоанеге хьеча новкъа цІакхта а тукхавоанийтаргвоаца нийса къулба да из. Гаьнна хьалхашкахьа наькъ кийрда а боахаш, дунен халкъашта юкъера доттагІал чІоагІ а деш, тІа - тІа дукхагІа, кІоаргагІа новкха догашка хьош Ленина идеяш.

Шоай вахаре, халкъий пагІазон ираш бахьанца лоаттабеча къовсаме, тІехьале барната хургйола нийса наькъ хоржараш, шоаш мел ловза ног Ленина хьехамца бутташ доле адамаш шерагара шерага дукхагІа хул, цо йоацаш, къаьста доазув доацаш, массе мийнига баркаш, дунен халкъаша-къоабалбеь тІаьцаш латт из хьехам.

Боккхача фордах цхьа тІадам миссал мара из доца а, аз доккхал деш да цхьа хІама: дийш хьаргйола ленински идеяш вайнаха дІайовзийтара Ленина произведенеш гІалгІай меттала йоазъадь айса бола болх.

Тхьаь хьтлагІа шераш чакхдала гарга кхаьна за яр из. Цу хана со боли беш вар ТІой - Юртарча школе. Хьайна Грозне а вийха, сона а, хІаьта ишта Гаьдиев Ахьмадан Пиев Султанаи КПСС Нохч - ГІалгІай обкома бюрос тІадиллар В. И. Ленина цхьадола балкаш ГІалгІай меттала доккила. Сайна кхоачача дакъа из гІалгІай меттала баьккхар Ильича йитача ганзах кхоаттийна совгІа аІамига а боакха а бола.

МалагІа балкаш дар уж?

Церие дар коммунизма сийлахь . йоккхий идеяш бахьанца лоаттабеча къовсама хьехьахьара кагирхошка даь Ленина въскет — 1920-ча шера 2-ча октябре Ерригроссийски комсомолa III-ча съезде даь «Кагирхой союзий декхараш» яха къамьал, «Ленин Марксах марксизмах» яха брошюра, «Къамий деша хьаькъехьара критически белгалдаьраша», «Самоопределение йола къамий бокъо» яхача брошюрана юкъеяхе Іалаьмате доккха маІан дола 15 статья, «Реакцен хьердача айделарець зама» яхача книжкана юкъеяха 19 статья. Къаьстта чІоагІа вешa хинна а дог уразтта а болх бир из Октябрьски социалистически революце кийчъяраш толаме чаккхъяхтарахь йола 30 гаргга ленински статьяш гІалгІай меттала йоакхаш. Цу статьяйх хьахилар «Февралагара Октябрага» яха книжка.

Уж дерригa ленински балкаш цу хиннехьа кепа а теха арадаьлар гІалгІай меттала, дІахьажчар книжкаш дешараша. Цул совгІа, 1959—1962 шерашка уж дерригa книжкаш кхы цІаьха арадийцар Нохч - ГІалгІай книжни издательствос. Аз ма аллара, из

бола сайга хьачарах дагахьа доккхал а деш, чІоагІа вешa хиннa хьеж со хІанз сайна хьалхашка долча гІалгІай меттаелерча ленински книжкашка.

МоллагІа произведени цхьан меттала кхача меттала яиздар дукцилга йоацаш хала гІулакх да. Из кхы а чІоагІагІа ала доагІа ленински балхех. хІана аьлча, цхьаннхе сов дош юкъе доацаш, маха дикагІа дІазцергдола, дикагІа дужаргдола, цаь уйла йизагІа дІаевалургдола дош зоржаш деш хиннад Ленина ше багагІа дукъа мйъа а йоазош а.

Писателашта гетара хьокхаме да Ленина йоазош. ПІайохен тІеранакхан хІама доацаш хьда а, говза а, хазанна дана дага латтаргдолаш сурт оттадеш а, уйлаш дизза а да цун хІара дош. Из да ленински произведенеш гІалгІай меттала йоакхача хана эттара хьалхагІа белгалдоалар.

Ленина йоазошца болх беча хана дагаихача уйлаш, образех хьахинна я са дукха поэтически произведенеш.. Царех я «БІаьстанга бахьиха гІа» яха поэма, «Октябра бийса», «Беркаш латт Октябрье», «Ленина дош», «ГІаза вахар доладир» яха а ишта кхыйола а стихаш.

Ленинехьа цІераш яха ленински произведенеш гІалгІай меттала йоазош аьса мел ба бола Грозне Пиева Султана шаьртер бир аз. Цхьа цхьан дийнахьа тІадайрзе бола беш а дешкха, цхьан тохкьагІа боя саца а сацийта, сахІе а дегІ мукъадекха а дагайха гІойтта лапар тхо, со а са фусамда а. Болх беча хана тхоашта дагаихах хІамаш аІаш дувцац хилар тхо цу тайпара минот эттеча хана. Цу хана дена тхьаь етт цу совгІа из ьинналe а, сона шьарa дагадагІа цхьа сай фусамдас аьннар:

— Ваша, ма таманш йолаш сага кхинна из! — аьнна цуна сона хьалхашка юкэ а саца. — Фу дийсад уиз дунен тІа цун хьаькъал ца кхоачеш!

В. И. Ленин вар цо вийцар.

ТІаккха, цхьан юкъегІа юха саца, истола дІатІеваьар со. Руна ха а мийца, дІалаьдир цига сайна дагадаьа дешаш:

**«Цун цІи хьалий,
Йоакхи я
ЦІенна хьаарогІьаш**

**Цун хьаст хийнний
Ленин ба
ЦІенна мелла баргйац.»**

ТІехьагІа, 1958-ча шера арадаьннача «Дега гІоз» яха са поэтически сборника тІа аре а дайнар уж дешаш.

ТІехьара а аз байнаьха меттале даьйнача В. И. Ленина хадаьча «ЦК членашка долча письмо» тІа ухх тайпара дешаш дар: «...Ас ер мугІараш 24-ча октябре сарахьа яздо, хьаь, ишна тІаь хина йиш йоацаш, критически да... Сай наь ма кхоача тешьбу аз шаьъостий, хІанз долла хІама а... алхе ваякъо, дукхаме не ва, дукхаме наьха герзашцарча къовсаме къастабе безаш ва... перех...» Гора бе долла гІайтта а гІайтта, Іадал хьалхашцалга тІехьадиейнтаз вагора нийсса да», яхаш, язду Ленина цу письмо тІа.

Баьча хьелам къоабалбаь хьал а лаьца, из письмо яздаьча цхьалагІача буса гераз бе долла восстане а я, Іадал хьалхьцар революционни адамаша. Хургдар гучаяьча Ленина ше юкъерчаи доацаш доал а дели чаккхьаьхача цу восстанех. Октябрьски социалистически революца кхьаь я са «Октябрьски бийса» яха стихотворени.

«Дала ваьнар да Іа тхоьна, эрсий наьно. хьа сай поэма тІерча укх дешаьца чакххъяй лоа сайна ер статья:

**Ильич — из да вайна къуьйба,
Халкъе цунца боах шиъ ваг,
Хаьнь да дуне гІеза лоаттар,
Ильич — из да хьакъе дог.**

ОСМИЕВ Хьамзат,
писатель.

«СЕРДАЛО»
2-гІа оагІ, 22 апрель, 1972 шу.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЯХЬ — ТОЛАМИЙ ХЬАСТ

Тха предприяте технологин къахьегама хьнмар къастта айдаьд Советски Социалистически Республикаш Союз хьаьн 50 шу дизара баха боагIача тайпарe нагъабахар духьа дарлане социалистически яхь.

Лаккагiа йолл рубежаш белгалъен доккхагIдола декхараш тIаэцни йоллонний предприяте коллектив. Цу хьалхашка белгалалара никъ лаьцаб партийни комитето из соцам буьцача дуй ястта духхагIа нах тоьъоздарий формашна а ца буццаш, хорта болаш долча, из кхоачашбара дIаране а ерригача коллективо а чIоагiIа уйла тIа а ерзаеш буцаран.

Социалистически декхараш тIаэцача хана ца эвуш йиса тарлуш йола резерваш хьагучаякара духьа маьхера предложенеш тийлар тха предприяте къахьегамхоша.

Паччахьалкхен план толаме кхоачашъяра наьха политически къахьегамен хьнмар тIа а дерзадеш, партийни организаце шерра болх Ьозржабаьб предприяте социалистически яхь дIахо шоранIа йоаржаяре.

Социалистически яхье дакъа доаш 8 цехо, 27 участко, 5 установка, 129 смена, предприятерча къаьст-къаьстача 1350 болхлочо. Болхлой ерригa коллективаш нIсъагIча пятилетка заданеш хьалхa хьалха кхоачашъяр духьа тIайина хьадда социалистически декхараш долаш я. Яхь лелаеча юкъагIа сменашка, бригадашка, участкашка каст-каста хьож социалистически декхараш мишта кхочашду.

Болхлой собраньешка шерра юаш социалистически яхье итогаш. Балха хаьарча хIара минутах биэла пайда эцара хьалха гIулакхаш болалду.

Парткома заседаньешка каст-каста ладугI цехийн кхьча воакъойн парторганизацеша яхь леламах лаьца еча отчеташка. ХIара шера партийни воккамен актива шиноша-кхоккха собрани ю социалистически яхьа итогашкен вердача декхарашкен тьежаш. Социалистически декхараш кхоачаш мишта ду хьахьокх хьокхаьмй досканеш иенгазетанеш.

Яхь мишта лел шерра дIахайтар, карагIдаьцнараш вIаши вийсдар, хьалхa латта опыт юха кердалкхара новкъостад дар — из холла хIама шерра дуьвзадена да инженерно-технически болхлой гIулакхашца а. «Социалистически яхь вIашгIехьйоаккхмалга тоадара къахьехьара» КПСС ЦК соцам арабаьнначул тIехьагIа къастта а дуккагIа инженерно-технически болхлой социалистически яхь вIашгIехьйоаккхача къинаре дакъа лацара юкъеузаа ялнай партийни комитет, цеховой партийни организацеш.

ХIана парткомо цеховой партийни организацешшен чIоагIIа уйла тIайохийт материальни а моральни стимулаш алъаха таръяра.

Заводской профсоюза комитета шеррачa заседана ьича решенегIа хьалхара моттиг, карара кара тела Ше байракх, 200 сомa ахчан премии хьожаьй № 2 йолча технологически цеха коллективана (начальник нов. С. А. Касьянов, партбюро секретарь нов. М. А. Токмачев, цехкома председатель нов. А. Н. Павлов).

Ше вшйпел а 65 сомa ахчан премин а луш эстакадаш дикагIйола смена лаьрхIа № 2 йолча цеха оператора нов. Ж. Д. Чалышевай 3-ча эстакада смена, дикагIйола наллащик лаьрхIаш нов. Д. Я. Ящуркаев.

Бетта-бетта дикагIа бIаргагургдолча моттиге социалистически яхье котбаьннарий сийна хьалдетт доза кийчдаь плакат-молни.

Тха коллективе вIаштIехьа а яьнна дIайоллонний моральни поощрение белгалара система. Балха тIа дика толамаш дахарах, къахьегама дисциплина дика хилларах предприяте, цеха, участка общественни вахаре хьнмаре дакъа лацарах. укх тайпара поощренеш а ю: къахьегама книжка тIа дIаяздергдолаш приказца баркал кхайкадар, грамота ялар, «Коммунистически къахьегама ударник» яха цIе ялар, «ПрофессегIа дикагIвар» яха цIе ялар. Ялх бетта вIаштта социалистически яхье котбаьннарий портреташ «Къахьегамца сий долаш ца сата» яхача стенда тIа тех оаха. «ПТК ветеранай положени» оттаной предприяте. Цу тIа йоаз:

ПТК ветеран яха цIе лу дакъкха хIама доаццаш хаддаьна 25 шера а кхи дуккагIа а боах балха болхлошта, гIулакхерча наха. Ветерана тайпан цIа Сийлен книжка тIа дIаязъю, цуна диплом, ахчан премн, наькъа тIа йоалланю значок лу.

Эггара хьалхарча аргIанна оаха сий ду къахьегама овсарле лакха йолаш къахьегарча Даьхен ниа чIоагIберий, яхье хьалха латтарий.

Хоза хет коммунисте Анна Васильевна Сарычевас бу болх бIаргсобайта. Тха коллективана юкъе из йоагIача дана 19 шу мера даланза йоI яр из. ХIанз из ветеран я, 25 шу совгIа ха яьнна яхьанца дика хIама доацаш цо тха хоиторе болх бу. Юкхьенна дIайоллалуча хана мехкдаьтта продукташ хьаман яр из, цул тIехьагIа Iома я цуна оператора номощних хилар бу. ХIаьта хIанз эггара лаккагIча квалификаце оператор я из, эггара лиэр хIамегIарча электрообессоливаци установашка болх бу цо.

Коммунистках А. В. Сарычевайх доалла дика гIулакх — ше лаьрхIар кхоачаидеш хилар. Дукха ха я тIехьтIехьа йоагIа продукци дикагIа хилийта гIерташ цо къахьега, хIаьта цо лаьрхIар кхоачаш а даьд.

СССР хьаьн ах 50 шу дизара юбилей сийна лелаеча яхье обессоливане дикал дунен тIа дикагIйола стандартий боарамга кхоачаьй цо (мехкдаьтта литрапе 5—8 миллиграм). Из тIехдика хьокхам ба.

Бокъонца йола коммунистка я Анна Васильевна: шиь опыт нахах лечкъаш цо, гIад а яхо дIайоакхийт из, къаьстта новкъостал ду катирхошта, установкай режим тIехдика лелара говзал Iомаю цара.

Ше бипзе-дика производственник хилар хьахьекхад Азман Цоригоява Селимовас. Из мехкдаьтта сийрда продукташ чуюитта тIехговза болхло я. Еррига заданеш найсен ханнахьен кхоачашъю. Са ца кходен, халонех ца кхераш, шиь мукъа ха ца къовсаш бу цо болх. Дайкха хIама доацаш дика болх барца продукташ чуюитта, рий смена коллективана цо новкъостал ду уж чуюиттара нормаш 140 — 144 процент кхоачашъе.

Азман къаьстта белгалъевлар СССР хьаьн 50 шу дизара сийна лелаьча социалистически яхье. Цкъа сайна дуккхаза а енний цуна «эстакада дикагIйола наьвццик» яха цIе.

Дукхачарех кхы цхьаькха цхьа масел а доалидергда из. 1955 шера дена болх беш ва тхо долча Григорий Аристархович Назаров. Шиь са дIадала а кийча волаш, селлара шиь къахьегама коллективана мутIахьа саг ва из. ЛархIа а воагIаш тха коллективо хьалкхеваьр доархI цунах. ОператорагIара дIаволавелар из болх бе, участка начальник а хиннав, хIаьта хIанз кхетамца доаллеш вола производства командир ва.

Григорий Аристарховича хьнмаре дакъа лоац цеха технически прогрессана юкъе, керда техника юкъенхулъача, къахьегама овсарле лакхъечен паччахьалкхен ахча кходечен.

ЧIоагIа къахьийтар цо лакхаеттаком безаннаш хьаду автоматически установка хьалъечен болх бе йолайолийтачи. Дукха пайда а болаш 25 совгIа рационализаторски предложени енай нов. Назарова. Дукха къахьегаш йоакхо еша ва Григорий Аристархович катирхой Iомабара, царна шиь опыти знанеш дIа а теваш. Вокха хетамел болх а беш, цу цхьаш хана коммунистически къахьегама школа коммунист ва из. Цеха коллективе де а доагIаш сий ду нов. Назарова.

Ца хьоахабеш бугалац сога № 2 йолча цеха опытни оператор Суганпов Адлан Степович, предприяте ветеранаш Воробьева Клавдия Никитична, Любов Василий Васильевич, Гуровская Евгения Павловна. Производственни конторера, шоай хьнмарера къахьегамца коллектива тIаийша доккхагIдола социалистически декхараш толаме кхоачашдара, пятилетка шоллагIча шера план хенал хьалха кхоачашъяра новкъостал деш ба итташ кхы а баш-ха-дина нах.

1972 шера хьалхарча квартале товарни продукцена реализаци яра план 101,8 процент кхоачашъяьй ПТК коллективо, хIаьта из бахьан долаш мехкага дIакхаьчай планнел совгIа яьха бIаьш эзараш сома маьхя мехкдаьтта продукташ. Тухах шендиь итташ эзараш токпаш планал совгIа даьккха мехкдаьтта деннад мехкдаьтта чакхдоахача заводашта. Дикка тоаденнад экономически хьокхамаш а.

ТIа-тIа дуккагIа чIоагIлуш йоагIа социалистически яхь, наха юкъера социалистически гIулакхаш чIоагIдара, бокъонца йолча коллективизман новкъосталлен, сахкетамеча дисциплина уйлаца къахьегамхой хьалкхебара цо деш дола гIо.

Коллективе къахьегама хьнмар чIоагIа айдалар — КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяра ПТК къахьегамхоша лнааш кходерг ца хилара бола бокха тешам.

И. КАЦЕВМАН,
производственно - товарни контора парткома секретарь.

К ЪАХЬЕГАМХОШТА хьалха латта балха опыт шерра дIайовзийтар доккха гIулакх да. Цудухьа хьажкIаш кхеш айса Iалаьча балха опытах дувца, из кхьее хьажкIаш лелаерашта дIайовзийта безам ба са. ХIаьта боккхача безаьнца ешаргъяр аз кхыча хьалдIаш лелаерашо шоай балха опытах, говзалах язъяь статьяш а.

Со хьажкIаш лелаеча звенова верте лаьттача цхьадолча шерашка, къаьстта тIеххьарча, юкъерча Iалама хьаланна хIара гектара тIара 50—55 центнер фуалъяьха хьажкIаш чулхьар звено. ХIаьта мишта карагIдоалар тхона из толам бакъха?

Къахьегарча опыт, моллагIча болхлочо ховш да из, шу не доала дуккагIа Iов. Цудухьа хьаэцаргда аз В. И. Ленин ваь бIаь шу дизаа 1970 юбилейни шу. ДIадахача шера-м дувка лишаф оаха кхеь хьажкIаш.

Геттара лоархIаме да дIаверг йолча культурашта хьалхе лаьтта кийчдар, цхьашка деш дола балхаш агротехнически дикагIа йолча ханашка чакхдахар. Из ха а ховш хьажкIаш дIаера тхона хьакъоастадаь лаьтта лоацдача хана эаба аьхар. Цул тIехьагIа хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача ятт тонн органически удобренеш ехкар. Духха къахьега дийлар ца бела чакхбоиийхаш. Дерригa балхаш, масала, кхо хьатIадуттар, из лафоташ тIара дIайхьай доаржадар кулгаиаа дир.

Нагахьа санна уж балхаш даь хиннадецаро маьхо дIоахдаьчул тIехьагIа хьаьтта ийттIа а ийттIа, цунна хкина тIоадал феца дIа а яха дакъаденна чIоагIденна дIаоттаргдар. Цул тIехьагIа илххворхI метр йIахьа йола рельс трактора лхорагIа пийслургIолаш тIехьа а тесса планировка йир оаха кхай тIа. Нагахьа санна цу тайнара лаьтта кийс ца дича дIаювча хьажкIай квадраташ харцахьен бакъахьен хургъя, йиш хургьяц эшшача тайнара культиваци, кхыйола тайна обработка е. ХIаьта уж балхаш чакхдахарга хьежна мара хьувкъаргъац хьажкIаш.

Планировка яьчул тIехьагIа, оасара баьцаш хьатIадьча культиваци йир. Цул тIехьагIа, лакт дIаделехьа, дит-пхит ди хьалха шоаьагIа культиваци йир. Цу тайпара лаьтта кийчдаьчул тIехьагIа мара йоддаьнзар оаха хьажкIаш дIае. ХIаьта уж дIаюшашехьа хIара гектара тIа 1,5 центнер а кхоачийташ суперфосфат тоссар.

ХьажкIаш дIайийна дит ди дьаьча маьха баьнххад. Цхьабарашта йоттаргда цу хана мах хаш дакхача дIадийна фу толхадергда аьнна, из бакъдац. Цу балхо торе хулийт лаьтта структура тоае, из вIаьдне, фу дIадуош тесса удобрени лаьттаина дIаэ.

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ ОПЫТ — МАССАНЕНА

ХЬАЖКIАШТА ДОАЛ ЭШ

ХьажкIаш хьатIа а кьона кхоъйть лорд хийцача культиваци йир. Белгалдаккха доагIа хьажкIаш оаха квадратно-гнездовой хьисапе мара дIаюш йоацилга. ХIаьта культиваци мишта йир?

Хьалха культиваци еш культиваторе мугIарашка дутта а дутташ мугIарашта юкъера мара дIадаккхацар оасар. Из кхоачамбоацар мишта юстардоаккхаргдар — хьогI аьнна уйла а я, культиватора хIара цела тIехьашка мугIарашка оасар дергдола маххаш доаха лаьрхIар оаха. Цу тайпара вIашагIъеллача установкаца культиваци йича оасар цIенхаштта дIадоакх, цул совгIа мугIарашкара лаьтта кIаьдду.

Белгалдаккха деза цу тайпара вIаштIехьаьякхача культиваторашца IуйрIайна итт-цхьайтта сахьат даьлча мара бола хIаболабе йиш йоацилга. ХIана аьлча, культиватора урсах дехка маххаш цкъала хьажкIех хьекхалу, хIаьта бийсана шелъеннача тIехьагIа IуйрIайна чIоагIъенна йолча хьажкIай лордах маьха дIахьовхабелча из атта хаглу. Цхьабакъда маьлхо кIеаига йоахийча вIаьд а еле маьха хьокхабелча а сатта мара саттац хьажкIай лорд.

ХьажкIаш хьувкъаьяра чIоагIа пайдане да искусственни опылени яр. Мишта бу оаха из болх? Ийтта-ткъо метр ... го го оаршараш тIа хайше ши саг дIаволалу хьажкIашта юкъе гIолла. Цар шинне дIай-хьай оаьь тIирг хьажкIай боаьхамех хьекхалу. Иштта искусственни опыленин из хьажкIашта. ХьажкIаш дика хьувкъаьрах пайда баш уж лора ца йича. Цудухьа тха болхлоша аргIагIа дийнахи буси лораю уж.

Къахьегамхочун балхацара безам сонбаккхара гIулакх дуккагIча даьнье боахаме цертерча специалистех тийша да. Доккха новкъостал ду тхона тха балха тIа пайданеча хьехамца, хьаькъаерча дешаньца, цIагIа эшаш дола хIама, иштта кIор, йол. кхыдаф Iалампдеш совхоза директора, керттерча специалистана.

ХIанз бригадана кулгалдеш за со. НIсъагIча пятилетка ухх шоллагIча шера 400 гектара тIа аллатаи 270 гектара тIа силосан лаьрхIа хьажкIаш дIаюргъя тха бригадо. Оаха дош лу укх шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш ыко бIаь центнер силоса лаьрхIа хьажкIа гIадаманн чуда. Из декхар толамца кхоачашдера дIадахача шера гурахь дена зард йоллаш ба бригада къахьегамхой. Ноябрь бутт тIаххачалехьа хьажкIаш дIаера хьакроастадаь деррига йаьтта дабе аьхар. ХIара гектара тIа юкъера лаьрхIача пиншна центнер а кхоачийташ суперфосфати итт-итт центнер кхоачийташ органически удобренеш ехкар, цул совгIа кхай картограммашка хьежна хIара гектара тIа цхьацца центнер а кхоачийташ 300 гектара тIа калийни туз дилар. Цул тIехьагIа заьб аьхача лаьтта зушени йир. Бригада деррига лаьттан тIа Iан замалахь лаьттанца Iайна тIоадал дIакъайла баьннаб бригада механизаторащ. ХIанз оасара баьцаш хьатIаьяларга хьежаш ба уж. Цул тIехьагIа хьажкIаш дIаелехьа массеха культиваци а яь, лакхе дийцача тайпара балхаш дергда.

Во дац тха хьажкIай лакха хьувкъам ихебара хьалаш. Дика лаьтта, тоьам болаш техника, лакха кондици йола фу, тайп-тайпара удобренеш я. Цул совгIа лакха хьувкъам кхебара эшаш дар фуд — деррига балхаш агротехнически дикагIа йолча ханашка чакхдахар. ХIаьта из болхлоех, цар къахьегама овсарлех тийша да.

Советски Социалистически Республикай Союз хьаьн 50 шу дузача денна лакхача толамашца накъадахара оаха беррига цна тIабохийтаргба тIайица социалистически декхараш кхоачашдара.

Б. САИДОВ,
Шоьла района «Дикалин» совхоза трактор-ни-кхыш механизаци бригада бригадир.

МОСКВА. К. Маркса «Капитала» I том арсий меттала арадаьнна 100 шу дизара хетаяь выставка хьайийлай К. Марксен Ф. Энгельсен музее. Экспозицена кийчъаьча материалашта юкъе я «Капитал» арсий меттала кепатеха арадаккхара кийча ярхи из дIалоаржадарахи дувца итташ экспонаташ, 1872 шера Петербурге Н. П. Полякова издательства аракийна «Капитала» I тома оригинал, цу изданех откликаш тIайола арсий газетий номераш. Экспозицена юкъе я «Капитала» эггара хьалхарча переводчика Герман Александрович Лопатина хинна цун вкIий йоIа Е. Б. Лопатинас выставкана енив цхьайола хIамаши книжкаш.

СУРТА ТIА: арсий революционерен Iилмахочун — «Капитала» эггара хьалха перевод чьчун вийIий йоI Елена Бруновна выставка цхьаи стенда хьалхашка.

В. ЧЕРЕДЕНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера март бетта 4 дийнахьа арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатехаяр «Комисси мела хилча ьнна» корта а болаш статья. Юрта бахача наха леархIаш а сий деш а вола 49 саг чуваагIаш комисси я МалгIабика района йоццхача Ачалихе. Цу комиссе балхацара цхьадолй кхаечамбоацараш дувцаш яр из. Цу статьяна МалгIабика къахьегамхой депутатий городской Совета исполкома председателе нов. Ахильгова укх тайпара хоам бу редакцега:

— «Комисси мела хилча» аьнна корта а болаш араьаннача статья тIа дувца кхаечамбоацараш МалгIабика районерча Ачалихе хинна хилар дIахойт МалгIабика къахьегамхой депутатий городской Совета исполкомо.

Чапанов Уматгирий, Бизиев Саварбии, Коттоев Хизар шоай зуламе гIулакхаш бахьан дикаш чу а бахна хIана шоашта тоха ха йоанихаш баьхи.

Кхоачамбоацараш гIелаташи хиннад юрташкарча комиссей балхаца. Укх шера март бетта дукхача наха дакъа а доацаш ... даш ... Ачалихешка. Социалистически законности, общественни порядка, хилна образоване дешаш, общественно-пайдане болх бе ца тугарашцан общественниста духьалара гIулакхаш лелаерашцан кьаьсам лоаттабелга тоадара дешаш дийцар цу сходашка.

Нерда обрядаш юкъейоаллара комиссейн Ачалихерча къахьегамхой депутатий юрта Советен председателашта хьалхашка оттадьд цу комиссей балх тоабара гIулакх.

Доазол дехьара

А. Садата даь къамаьл

КАИР. 20 апрель. (ТАСС). АРЕ президента Анвар Садата укхаза хиннача Iарбий социалистически союза ЦК заседане къамаьл дир.

Цо чIоагIIа критика йир Америка ВIашагIкхийттача Штатий позицена, Египтан Iарбий кхыча мехкийн цхьоагIо йохае а чура фронт мелъа а лерхIаш царна штаташа низ бу аьлар цо. Цу психологически тIема юкъе хьнмаре дакъа лоац Египет кхерае гIертача а на де лерхIаш «низ гойтача» — Америке даьча герза эггара кердагIдола тайпаш хьахьекхача Израила доал деча гIоэараша, аьлар президента. Цхьабакъда уж деррига де гIертараш доха хьахьа да, белгалдаьккхар президента, дIалийца территореш мукъалхех Израила агрессе даьраш дIадахеш чIоагIо яь я Египет. А. Садата хьадда харцахьа лаьрхIар Египта духьаларча кампанеца юкъедахача аьттехьарча низагIа духьалдоахараш.

АРЕ президента белгалдаьккхар Египта цхьадолча Iарбий кхыча мехкашцара отношенеш тоалдар. Цо цIаьнха а харцийр Иордане короло Хусейна «вIашагIтеха Iарбий королевство» хьалра хьакъехьара план, «Iарбий мехкаша цхьа барт а болаш из проект тIа ца эцар» белгал а доаккхаш.

А. Садата чIоагIIа дика дьйнар Советски Союзо Египта деш дола новкъостал, советско-египетски цхьана леладу гIулакхаш доттагIала принципий ларда тIа хилар белгал а даьккхар.

ОККУПАНТИЙ ЗУЛАМЕ ГIУЛАКХАШ

Израилера кхерame хоамаш ух. Цар тешал ду Голда Меира правительство дIалийца Iарбий лаьтташ шиь мехках дIатоха лаьна никъ бита лерхIаш ца хилара. Бахъдараш—дунен халкъашта юкъерча арене Израиль тIа-тIа дуккагIа дIакъестаеш хилари дунен общественносто дIадехари теркал а ца деш, мехка доал деча гIоэараша дIахо а лелаю шиь гевоцнда политика.

Синайски ах гIайрен тIа, Рафиях яха юрт уллача моттиге уж гIулакхаш бIаргадайнараша дуеп Iарбий маьршача юрташка Израила салтий мишта чухьелхар. Цхьаькха хIамаш гунахь доацача, наха цар мишта еттар, бохкамаш мишта дохадора, кхаш мишта доагадора, бульдозерашца цIенош мишта дохадора, гIувнаш мишта дIаюнъяр.

Цу дерригача кьизача гIулакхаша дагайохийт фашизма хале ха.

Тель-Авива военщина лелаеча зуламерча гIулакхаша шоашта духьал баьхаб кхьметтел правительства политика хьаллоажаш хиина нах а. Официальни гIоааьраша кхар деш йола Израила пресса бакъ ца дича ялензар ца болаш шерра баржаш хилар.

Вокхъалдар аьнча дог тохадайтеш хIама да духха из йоацаш дIакхача хана Дахау, Освенцимс, Треблинке чубьнккерий гаргарчеп кхоачарчен хала уж зуламаш деш хилар. Тамаш е езаш хIама дац Израила гражданаша сионистски доала дераша лелаеча аламаш гоами хилара политикана юкъе дакъа лоацаш хилар.

Израиле военщинас дика лаьа ... мишта юкъе гIолла укх тIеххьарча хана мехка нах дуккагIа духьал бувд Израил доал деча дакхе лаьттарашна лелаеча политикано. Эскаре бака ца тигар, бIаьхий барааш кхы бIаьхий барен къебараш кхы а къий барен (хIанз хIара Израила болхочон гIулакхерча сагон шиь алапех кхоалагIа дакъа налогашта дIател) политикана раьге ца хилар нах раьза боацилга лаккхлуш хилара дола тешал да.

ДерригIча халкъий бокъонаш лелаяра ларда тIа Гаргарча Малхбоалера кризис нийсхонца дIайоаккхалургдолча ООН-аш Кхерамален Советен резолюцеш кхоачашъяра наьъоца.

Цудухьа тIа-тIа чIоагIIа бен «Iарбий халкъашта духьал империализмаца а доацаш, империализмана духьал Iарбий халкъашца хила» яха Израила Коммунистически парте тIаьхьам.

А. НОЙМАН,
«Зу гадерсьи» «Аль-Иттихади» яхача израильски газетий московски корреспондент.

(ТАСС).

Лоацца

ФИЛЛАХ, 20 апрель. (ТАСС). Кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарен дешаш хьакъехьара Европа юкъара совещани гулъйза ерг ца хилар, хIаьта иштта из совещани кийчъяра дуккхача оагIоний ларда тIа кестадашха переговораш е дIайолланза ерг ца хилар белгалдоаних укхаза Австре социалистически парте йистехьннача съезда тIайийнача арахьарча политика резолюце тIа.

Резолюце тIа дувцаш маьналара, съездо хьаллоац ФРГ СССРца хIаьта иштта Польшаца даь договораш, царна ратификаци ерг хилар а теш.

ТОКИО, 20 апрель. (ТАСС). Тахан ерригача Японе чакхъьлар шоай бокъонаш лоракш къахьегамхоша ь выступленеш, 2000 предприяте хиннача забастовкаша, митингаша, демонстрацешка дакъа доацаш хилар 3 миллиони 300 эзари саг — транспортен бунзамен боалой, химикаш, моряки, болхлой класса кхыча отрядий никаш. Цар дIадийцар алапи лакхдар, балха ха лоацъяр, къахьегама хьалаш тоадар. Вьетнамерча американски агрессена духьал яьовсаш лоттабе лаьрхIа шоаш хилар хьа а кхайкадир.

Тахан къахьегамхоша кхьовгIа йолаш дIадолаьь гIулакхаш чакхдала деза 27—28 апреле а лерхIа Японе транспортникий ерригъюкъяра забастовка а еш.

ХАНОЙ, 20 апрель. (ТАСС). Вьетнама сигале лоравераша ши йоаггIара хIама етт американски фецарча пираташта. 18-чен 19-чен апреле Вьетнама хьахъа эскара фецц беча тIема духьаларча дохьоша чуйтар ДРВ сигала хинна США 3 самолет. Цу тайпара, Къилбаседа Вьетнама территоре тIа чуийта еррига самолеташ хIане 3409 я.

МОНТЕВИДЕО, 20 апрель. (ТАСС). Оакхараша сайна хьаза полице Уругвая коммунисташ болбар бахьан долаш Уругвая къахьегамхоша йир 48 сахьата йола ерригъюкъяра забастовка, забастовка ераша хьадийхар демократически кортамукъаленаш низамоттаргарш алапи лакхдари. Къахьегамхой кьаман конгресо дIакхайкадьд гаргарча хана кхо а забастовка ергахдар.

БIаьстан юхьера хоамаш

БАРНАУЛ. Бийски, Шипуновски, Павловски, края кхыча районий кхи эзар тракторна агрегат а юкъ-юкъера хоржиш эиба махкаш, цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювла баьцаш дIаюргйолча лаьтташка, гурахь дийнача ялаташта минеральни удобренеш тессаш.

Алтая колхозашкен совхозашкен кийча да фу, тракторащ, лаьтта тоаду кечалаш.

РЯЗАНЬ. Кхешка дIаварала мара ца ешаш кийча я областа боахамашка вIашагIъекха еррига ворхI бIаь специализированни хоартолаш лелаю звено. Комплексни подразделенешца цхьана массехк дийнахь цар 103 эзар гектара тIа дIае еза хоартолаш. Уж кхаш соахк хьнначарех етт эзар гектар дуккагIа да.

Паччахьалкхенга 550 эзар тонн хоартолаш йоахк — ишта да рязански лаьтташ лелалдераша пятилетка шоллагIча шера тIанйца декхараш.

ОШ. Киргизски ССР. Киргизо Араванскн атагIарча колхозашен совхозашен Ошски областе эггара хьалха дIадийна даьхад ка боле ялаташ. Темпаш лакх а я, механизаторашка ворхI дийнахь дIадийра уж.

ТАМБОВ. Кхашкара балхаш дийнахь а бус а ду Мордовски района лаьтташ леладераша. Укхаза лаьттанца тIоадал соцаеш латт, маккаш доах, лаьтта тоаду. ХIаьта Жердевски, Токаревски, Мучкапски, Кирсановски, кхыча районий колхозаши совхозаши бIаьстан юхе юв культураш дIае йоллдений.

БРЯНСК. Люпин дIае болабеннаб областерча дуккхача боахамий механизатораш. Укх шера цу маьхерча культурака дIаенний 220 эзар гектар — дерригача оахача лаьттаех ялхлагIа дакъа. Цхьа бахьан доацаш баьбац люпингахьа озабезам. Цун фийгех шовзткъа процентага кхаччалца белокаш йоахк, цунах аьта йолаш пайда эц хьайбашта чIоагIа пайданеча концентраташта пийсса. Цул совгIа, люпинах яьккха силос — тIехдика моша доакъар да хьайбашта.

ТАШКЕНТ. ШIаккха ца бийнача тайпара сихел дикен болмба дIабуаш боахк Узбекистана кхаш леладераш. Кхошка болх беш я 20 эзар агрегат — соахкарчул бIаь эзар дуккагIа. Дуккхача боахамашка хьаьй йоккхий ян, техника дикагIа лелаеш йола механизированни отрядаш.

Республике хIайзле а дIайийкай 700 эзар гектар — из хул боамбо дIабе хьакъоастадаьча дерригача лаьттах шовзткъа процент совгIа.

(ТАСС корр.).

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМ. Американо-сайгонски командовано шиь ниэ кхоачар ду Къулбехьен Вьетнама патриотий низ тайп-тайпарча фронташка юхасоцабе гIерташ. Лирача тIем тIа Къулбехьен Вьетнама патриоташа чIоагIIа зенаш даьд моастагIчоа, Алхха Куангчи, Виньлонг, Тайгуан яхача провинцешка дIадахача кIирагIа тIом будургболача вахккав 11.400 совгIа салте.

СУРТА ТIА: Куангчи яхача провинцена атака еча хана тIом мишта дел хьожаш ва НВСО рота командира заместитель Фам Чао Тхьонг.

ВИА — ТАСС сурт.

Шоаттден оагӀув

КЕРДА ВАХАР БАХЬАН

ЦӀИ хеза, наха бовзаш болча нохчийн гӀалгӀайн поэтий, прозаикий, драматургий хьоллам литературоведчески анализ еш тахкарал совгӀа, къамаш литература дегӀахара истори йздеча хана ца хьоабеш битта йиш яц. Бахьан малагӀа да ца хоеш дукхача наха ца бовзаш бисса талант йола БязоркиагӀар Асланбеки ИбрахӀимин, Мурзабеков Османе, Джамурзаев Ахьмад, Ахриев Ислам, Долтмурзиев Султан, кхыбараш санна бола йоазонхой. ДукхагӀча даькъе цу массане а шоай произведенеш яйора эрсий меттала (гӀалгӀай йоазув доацача хана). Шоай замаш эггара дикагӀа йола уйлаш дег чу а йолаш, сийлахь-доккхача эрсий халкъа искусствои литературеи дика довза а довзаш, уж гӀийртаб шоай произведенешца культуреи знанеши халкъа юкъе йоалае, къахьара, вахара ноекъарле еш дола гӀуданкхаш дӀададара тӀехь къовсам доаттабаьб, паччахьа Ӏабдалка къовсам доаттабеча халкъа дикагӀбоача наьха къоадкхачдендаьд хестадаьд.

Къахьаре замах дисса йӀрча гӀуданкхаш эггара дукхагӀа юхейсадар паччахьа Россе къамаш лаьхача йистошка. ХӀана аьлча самодержаве уж къамаш ловиде шийна эттагӀа хилийта дешийтанар, вӀаши юкъера тешам бохабира, довнай хьехора. Из бахьан дар дӀаяхача замах юхедисарашйа доаттабу къовсам уктала яра а бӀаьхбенна а хилар.

Вайна хоеш ма дарра, 1917 шера Назрань яхача крепоста уллув шин классах латта школа йиллар паччахьа правительствас. Кавказ хархерзаяьчул тӀехьагӀа шийна эша тешаме бола зӀамига чиновникаши канцелярски болхлойи кийчбар лулье йиллаир из. Цу школе наьха меттала йистхила бийш хиннаяц, дийнахьа шоазаӀуйрийнен сайрийнен — «Сий лакхлулда хьа, тха эрсий паччахь» яха иллиала дезаш хиннай. Цига дешаш волча хана шозийкача ахьан хӀамах лаьаьд Долтмурзиев Султана «Шалта» яха шийдувцар. Укх тайпара ба цун кертера чулоацам: гӀалгӀай кӀаьнка хьовшал тох крепосте хьачувоагӀача стражникий посте ха тӀа латтача урядникана Фильхайна. Крепоста юкъе гӀолла тӀехбувлача маьршача нахагара шалтаи йоахаш хиннай цо.

Ноекъа болхача маьршача нахагара бокъо йоацаш Фильхас йоахача хӀамаех чурушкаш кхолчар кӀаьнкага, хӀаьта урядник ше малоадар.

Цигъа нахьан дийнахь хинача хӀамо лохадир цар доттагӀал. Ахкам дӀайнача дийнахь массехк гӀа маре гаьна доацаш уйзара сурт эттар кӀаьнка хьаллаьинка.

Нах лувчаш йолча моттига дукха гаьна йоацаш уллача хьаьра оагӀоархьара хьавоагӀар гӀалгӀай къаьна зӀамига саг. Нак боацача моттиге «моастагӀчоа» тӀакхьар Фильха.. Урядника духьале ергыцар зӀамигача саго йиш йоацар, эхь дола хӀама цо шийна тӀоттадьдецаре. Даьх дис, даьдас а лелаяь лела сол гӀет зӀамигача сагатера дӀадаккха тӀерта Фильха. Самодержаве хакашпе ловмарашен юкъе кхелла моастагӀла, тоамил яр цар нӀавбахха, мӀой кхоачача бӀаргашка. Цу хьалача минута гӀа йисте баьдача стражникана техача цӀогӀа, хӀаланар зӀамига саг: цӀогӀа техачаьо ХӀахьежар яь. Цу хинна Фильха тоа техар пучка. Меттахьа йхийтта велар зӀамига саг.

Цу сурто ноекъостал дир кӀаьнка паччахьа чиновницана лелачча кийсхо йовцача гӀулакхий чулоацам кхетабе, гоамдалийтар крепоста лакха печаш, унторий сийрда петлицаш, постовой стражникана хакка говраш, эггара дукхагӀа Фильха а говмлуш. ХӀаьта ехьа цу даьинчул тӀехьагӀа эбергаша из ийинав лаьгна хечача, эггара хьалха гӀадоахар кӀаьнк сат валарах.

Вайна суш ма хиллар, шийдувцар тӀа бокъонца хинна дола хӀамаш а доладийя, йоазонхо духьаловза къахьегача калакашъел ловмарашен юкъе лизатгӀа гоавал йоаланьча, барт боаша моастагӀий царех баьча паччахьа Ӏаьдала.

Долтмурзиев Султана ноаж дувцар да «Ӏадата духьа» яхаш. Из арадаьнхар гӀалгӀай советски драматургие юхь дӀейоалаьча Мальсагов Зоврбика «Плъа» яха пьеса арайоаккхача хана. Шакъе а паьд лехара духьал язъэь я уж.

Цу доккха доацача дувцар тӀа автора яьду казакий станице, Слепцовске, базар тӀа хинна хӀама. Станицерча базар тӀа ба казакаш, нохчий, гӀалгӀай, хӀирий. Цхьаьца дохка-эца, хувца венав хӀармар. Довнаш доацаш, маьрша, дог гӀоз юкъ-юкъе наькха бебезме белар хозача цу базар тӀа гӀар эххе шийн маьречах лат цхьа зӀамига саг. Шалташ къаьа вӀашкаетт шин зӀамигача саго. Меттахь кхийтта пита да шаккъе а. Из эулаш хьахул лоамарашта юкъе нйз бола, къизза Ӏадат бахьан долеш.

Шин зӀамигача, чоалхане доацача дувцар тӀа йоазонхочо даькъа доаллйт из дешаш волчунга цу тӀа дувцачох, пуя уйлаш духьалйоаж дукхача наха доакха Ӏазап доаттадеча гӀуланхьа цхьа дехара.

Массехк дош эла доагӀа Долтмурзиев Султана «Цӏе Вердей» яхача, революционни ГӀалгӀайчех язьнча очерках. Цунах лаьца йолча дешаьвалхалем тӀа эрсий йоазонхочо М. Кацо язду: «Новкъоста Долтмурзиева очеркаш граждански тӀема хахарча гӀалгӀай литературя юкъе доаца доархӀамо дакъа дал», яхаш. Да а да из шита.

Укх тӀеххьарча шерашка тхона кораьча цу произведенеел совгӀа ккы хӀама дац хӀанзарчоа Долтмурзиев Султана кхолламах хоеш. Цхьаьекьаа цар а хьагоит шийи халкъа а, заман а тешаме хоӀ волаш хьалварашь, боацабаьча лоамарой сийрда вахар, массева а цхьатарра бокъо йолаш хургвола вай тахане Даьхе бахьан цун товзамерча йоазонхаша къовсам доаттбаь хилар.

МАЛЬСАГОВ Або.

ЧАХКИЕВ Сайд.

ХЕТАЮ ЭСАМБАЕВ МАХЬМУДА

ДАЬЛА ХАЛХАР

Цӏерш доггар доккха дуьне,
Догӏа доцуш, сов дӏоьхдина.
Лаьтта уллар дийрза уьш,
Лепаш уллар, дацьаздаьлла.

Малх хьалбоагӀар Ӏаьха саниа,—
Пешна чура ара кхъа.
Саг а воагӀар бӀаргӀа санна,
Боакха бано дег чу баьхаш.

Изи мало, мало изи
Шортта цхьана вӀоуш боагӀар.
Малх хьабоагӀар бӀайха,
гинна.
Саг зӀмрг санна сибара
воагӀар.

Цхьалха тхьовмаш айдир мето.
Малаа мекха, малаа мешцарӀ!
Ала мина урагӀуьвр.
Кхолкар сцена, сцена лопар.

Чуверц, чуверц, нахха повмаш,
Сигало эг фото санна.
ГӀец веллазараш детташ
тхьамаш,
Уд неурвзоагӀаш, уд сиэдаша.

Мехкарий болх эи тӀа тайна,
Аларло воал гота ара.
Къаьча вела боалаш санна.
Сцена доагар, лестош ала.

Сага догӏ дар сипташ, эгаш,
Хьада мух мо баьда юкъе.
Тхьайсоче эи тӀа къаьча сар
мо,
Йистмоацар зал, садикъа,

Маьлка зӀенараш хьалар
тайна.
КӀай шекаш мо йолкар
морваш...
Из дар соча хьатар дайна
Даьла халкар — сага халкар.

КНИЖКАШ ДУВЦАР

Нохч - ГӀалгӀай йоазонхой произведенеш дукхаела Шелковски района Дубовская станице бахархошта. Бокха бозаш тӀабодаш ладугӀ цар тайп - тайпарча книжкаех оча конференцешка. Дукха ха йоашош станицерча библиотека болхлоша «Путь к коммунизму» колхоза хьаххий-товарни ферме йир Мамакаев Махьмада «Гибель ненлеттых» яха книжка луаца конференци. Дукха колхозхой бар укхааа. Поазонхочо белгалдаьккха — вай социалистически вахарча вӀелла а тарлуш доацача нхьенех лаьца, уж дӀадахара йола комиссеш вӀашагӀъедкхаш нохчашен гӀалгӀашен дечох лаьца дувцаш къамаьлаш дир конференце дакъа лоацаш хинача Дубовской ДК художественни самодеятельноста кулгалхочо Зубкова Надис, библиотекара Сайдархьанова Анннс, дукхаа, кхыбаолша.

Г. ПРОКОПОВА,
Дубовскик станицерча библиотека заведующе.

Хьажар чакхдаьннад

Республика профессионально-технически училищай художественни самодеятельноста хьалхара тӀаххьара концерт хилар укх денош М. Ю. Лермонтова цӀерагӀча театре.

Профтехучилищай художественни самодеятельноста довкъоашхоша шоай концерт дӀадоладир де «Ленинах» яхача иллеца. Иллак даьккхар кхо бӀаь гаргга сага дакъа доацача вӀашагӀтехача хоро. ЦхьоалагӀча отделене хьахьекхача халхара номерех концертага хьана баьхкараша чӀоагӀа дезаделар молдавски халхар. Из халхар оттадаьдар балетмейстера П. Зимина. Цига дег еӀара къоабадаь тӀайндар оркестраша ГПТУ-6 дешархоша даь С. Япурзаева оттадаь мехкарий лирически халхар а.

СССР хьаьь 50 шу дизара хетадьча хьажаро гуйаьхар дукха керда талланташ. Гулбеинараштa оваелар ГПТУ-9 йолча училища дешархочун А. Мухйиданова оаз. Иштта йоккха гоаал гайтар № 3 йолча училища вокальни ансамбло, профтехобразовани халхара ансамбло.

Хьажар дийчдара чӀоагӀа кийчо яьр профтехучилищай дешархоша.

Къона атеисташ

Цу сайрента чӀоагӀа кийчлуш дар Грозне № 3 йолча школа бераш. Эшар дола литература харжара, докладий темаш оттайра доккха ноекъостах дир дешархоштa биологе хьехархоша Романенко Лариса Семеновнас Базкова Галина Ивановнас. Кхы мел дир шоаш дир пионераша. Хургйолча атеистически сайренах йола объявлени язъьча деиз бозаме дӀадоладелар гӀулакх.

Юккъерча дк хьабаларах дола литература дийшар. Из дешаш наьсъаьлар школерча библиотекера «Атеиста уголок». ХӀаьта дош кӀоаргатӀа довза лайнарш Чехова цӀерагӀча библиотекеи политически дешара ЦӀагӀои бахар.

Корттера доклад йир иттлагӀча классе деша агӀача Атаевгина Ирас. Масалаш а доаладеш, цо хьагучадаьккхар дино наха чуйоссаь боадо Ӏилма дӀа йишта йоажах. ДикагӀа дешара, дукхагӀа эканеш Ӏоазра, дунеи а лаьттан а къайленаш йоазаре тӀахьийхар во дешархой.

Цул тӀехьагӀа бераш хьежар сага дийна мел дола хӀамеш дала кхеллад яха фальг харцбеш йолча, лаьта вахар хьахилара хьакъехьарча фильмага.

Программа художественни даькъагӀа дешархоша йийша дина хьехам лене болга, цо сага мах лохбелга из къахьегаман вахара чамахи воаккхилга гучадоаккхаш писателашен поэташен ядьь дувцараш, стихаш. Уж дийшар бархӀалагӀча классера комсомолкаша Харченко Сашас, Райбова Таиас, Родионова Лидас. Сайране баькхараша къаьстта дукха езалар Райбова Танас йийша Маякович «Вахаш хинна Тат» яха стихотворене.

Школа къонача атеистана яьарех цхьа сайре я из. ХӀанз цар дина дукхьалара докладаш ю 5—6—7 классашкарча дешархошта. Лаьттара вахар хувцалуш дац яхаш дино дувцар харцдаьча Ӏалам шийна карадерзаде, из хувца, тоаде сага могаргхилар шоаш хьагача къайна хьаккеккача гӀорбаьнна болча Ӏилмахоех Павловах, Мечниковах, Лунинах, Вавиловах, кхычарех дувц цар пионераша.

Советски селекционераша хьадьача тайп-тайпарча клатий, баьхадарий, сомий, хьайбай сурташ кхухь цар бераша дӀахьокха.

Дика болх бу дийна духьаларча редакционни кружока юкъе дакъа лоацараша а. «Ӏилмеи дин» яха газет, хан-ханнахьа, бетта цкъаза арадоал. Заметкаш арахарал совгӀа, сайрене дийнача дешай хьакъехьа дешa деза литература а дувц цу тӀа. Газет арадоах редактора Медведева Женис, цун гӀоначаша Околелова Танис, Калинин Сашас.

Шин-ше къаьстта йолча хаьь секциа йийкъа я дина духьалара кружок. Цар цхьан беттан ах беттан цкъа юкъара собрани ю. Цу биологически, химически, географически кружокий доакъашхоша аргӀ-аргӀа докладаш ю. ТӀехьагӀа дина духьалара къамаьлаш дечa дӀахьокхаргӀола тайп-тайпара биохимически опыташ ю биологешеи химикашех.

В. АЛАЕВ.

БӀаьстан хьалхара денош.

И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

БӀаьстан дейоша дег гӀоадьйа ба республикански культпросветучилище дадувгӀараш. Къонача комсомолкаша дика дешараа совгӀа хьацаре дакъа лоац училище общественни вахаре а.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара эттеха) Джамбекова Лейла, Косиева Мадина, Межиева Танзила, Долиева Натапа, Гадаборшева Люба.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

СССР хьаяь 50 шу дизара хетаяь конкурс

ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкомо, Облсовпрофо, культура Министерства, писателий Союзо, Нохч-ГӀалгӀай АССР хоровой обществас СССР хьаяь 50 шу дизара хетаяь 1972 шера 15 апреле дена 15 октябре кхаччалца дикагӀа дола иллий дакккхара, стихотворени язъяра «Сай Даьхех доах ез илли, сай республикях доахӀ» яхача девзагӀа республиканский конкурс кхайкаю.

Конкурсах лаьрхӀад художественни самодеятельноста коллективий репертуара юкъе керда произведенеш язъяра, вай Советски Даьхех, Коммунистически партех, Ленински комсомолах, советски наьха къахьегамах, халкъий доттагӀалах керда иллеш, стихаш язъе, музыка яхлара поэташи композиторашин юкъеоза.

КОНКУРСА ХЬАЛАШ:

Конкурсе дакъа лаца йиш я республикерча профессиональни а самодеятельни а поэтийи, композиторийи;

конкурсе хьадахкийта мегаргда дукхача наха лаьрхӀа иллеш, тӀехьа музыка йолаш а йоацаш а хора лаьрхӀа язъяь сочинениш, солиста, вокальни группашта, ансамблашта лаьрхӀа иллеш.

Произведенеш язъе мегаргья гӀалгӀай, эрсий, нохчий меттала.

Авторашта конкурсе хьаяйта еза произведеней маӀикх дошкхеш йола клавира шин экземплярах, хӀаьта иштта шин экземплярах машинкаца кепе техa къаьстта тексташ а.

КОНКУРСЕ КОТБАЬННАРАШТА ДОЛА СОВГӀАТ:

ДикагӀйолча произведенех дала оттадаьд:

3 хьалхара премеш — 100 сом хӀаранех;

3 шоллагӀа премеш — 75 сом хӀаранех;

3 кхоалагӀа премеш — 50 сом хӀаранех.

Премеш яла оттаьй музыках, иллех, стихотворенех. ДикагӀйола произведенеша «Оарга», «Лоаман Ӏуйре» яхача литературни альманахаш тӀа, «Комсомольское племя» яхача республикански газета тӀа кепатохаргья, Еррагроссийски хоровой общества, халкъа творчества республикански Цӏено арахецаргья.

Конкурса итогаш дӀахьайкоргья Ленински комсомол хьахьалача 1972 шера 29 октябре.

Еррига произведенеш хьахьийта еза дена тӀаязъеь, автора тайпан цӀи, шийн цӀи, даь цӀи, вахха, болх бу, деша вагӀа е вахе адрес тӀадолча дӀаязйина конверта чу а еха.

Конкурсах йоагӀа произведенеш укх адресах яхийта еза:

Грозный, пр. Революции, 10, ВЛКСМ обкома пропагандаи культурно-массови белхий отделе «Конкурсах» аьнна белгалу а я.

Конкурсах яхийта произведенеш чухо лац.

«СПОРТЛОТО» XI-гӀа ТИРАЖ

Самердийнахь Минске «Спортлото» XI-гӀа тираж хилар. Кхаж бера укх номерий: 17 (художественни гимнастика); 20 (байдаркаши каноэи); 35 (стиде), 38 (Ӏаласьих кхоссар), 39 (самбо), 42 (еза атлетика).

ВЕТЕРАНИЙ СЛЕТ

Селхан комсомольций - ветераний слет хилар город Грознерча Пионерий двореце. Слет хьеллалехь комсомольцаша - ветеранаша В. И. Ленина памятника доке зизаш дехкар.

Слет хьайийллар ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома шоллагӀча секретара М. Бузуртанова. Комсомольций - ветераний балхах йола доклад йир ветераний комитета председатела А. А. Саламова.

Пренешка къамаьлаш дир 8 сага. Массане уйла тӀаозайш къамьал дир СССР Лакхехьарча Совета депутата, Грозненски химически комбината аппаратчица Киргизова Татьянас, ветерана Шевченко Иван Ивановича.

Слете хержар ветераний керда совет. Совета председателалла хержар А. А. Саламов, заместителалаш С. Х. Куриев И. И. Шевченков, секретаралла — В. Шапиро.

Кагирхошта юкъе дина бола баьча дукхача ветеранашта елар ВЛКСМ Нохч - ГӀалгӀай обкома комсомола Сийлен грамоташ.

Слете дакъа даьцараша республика комсомольцаш, кагирхой, дешархой, пионераш тӀакхьайхар СССР хьаяь 50 шу дузача дена дика кийчо яра.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

22 апрель

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Массанена йола гимнастика. 9.30 — Керддараш. 9.45 — Чайковский. 4-гӀа симфони. ДӀалокх Еррагсоюзни радион телевидении симфонически оркестро. Дирижер Федосеев. 10.30 — «Узнавание». Ӏилман-популярни программа. 11.00 — Музыкальни турнир. 12.00 — Советски Союз вӀашагӀъелла 50 шу дизара мукъадолнаш. «Дай гӀулакх дӀахо хьу вай». 12.20 — Киножурнал. 12.30 — Ленин массаза вайца ва (нохчий меттала). 12.50 — Массаза новкъа. Шоферах Лукуряевах йола кинопочерк (нохчий меттала). 13.00 — «Къонан эфире а». Ленинградера передача. 14.00 — Керддараш. 14.05 — «Сайре а яр Ӏуйре а яр» яха художественни фильм. 15.30 — Экономика математически методаши вычислительни техники юкъеяьккхара дарна тӀа халкъа боахам дедабара гӀуланкхаш. 16.00 — Яхья хьалхалаттарашта дола концерт (нохчий меттала). 16.30 — Дуней халкъашта юкъера панорама. 16.55 — Хоккейх йола чемпионат. Советски Союз — Швеция. Прагера передача. Перерывах — дуней халкъашта юкъера обозрени (гӀалгӀай меттала). 19.10 — «Кремлевски куранташ» яха художественни фильм. 20.45 — «Ха». Информационни программа. 21.15 — Хоккейх йола дуней чемпионат. Чехословакия — Финляндия. 23.00 — Андреева цӀерагӀча эрсий халкъа оркестра а Ленинградски радион телевидени хора а концерт. Ленинградера передача. 23.45 — Керддараш. Передачий программа.

23 апрель

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Берашта йола Ӏуйранен гимнастика. 9.15 — Керддараш. 9.30 — Дешархошта. «Гургия бетта сиэьат» 10.00 — «Товараш—халкъа». 10.30 — Музыкальни киоск. 11.00 — Къонабаршта. «Керддкар деххаш». Телевизионни клуб. 11.45 — Федотова творчествах. 12.15 — «Зерьна» (гӀалгӀай меттала). 12.40 — «Миша, Зоя, Сережа, иштта кхыба. раш» яха документальни фильм. 13.00 — Концерт. 13.30 — В. И. Ленин а дукха къамаш даха социалистически паччахьалкхе вӀашагӀйеллар а. 13.45 — Берашта. «Солнечный принц» яха мультфильм. 15.00 — Хоалe, са республика. Халкъа творчества телевизионни фестивала 2-гӀа тур. 16.40 — «Сийлахьа улица — 143». Библиотеках йола дувцар. 17.00 — Баскетболах йола дуней халкъашта юкъера матч. Советски Союз (сборни) — Америка вӀашагӀкхийттача Штатий (сборни). Ленина цӀерагӀча Централни стадиона спорта Дворецера трансляци. 18.00 — Керддараш. 18.10 — Кинонехьбарой клуб. 19.10 — Урок хьехалар. Къонача зрителий ленинградски театра творчески сайре. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Къонан эфире а». Ворошиловградера передача. 23.30 — Керддараш. Передачий программа.

24 апрель

15.40 — Передачай программа. 15.45 — «Биологически ритмаш». Юкъарча биологех йола передача. 16.15 — ГОЭЛРО Ленински план. Историях йола дешара передача. 16.55 — Дешархошта. «Пионерски 50 костер». Викторина. 17.25 — Мийски трактория занядера корр1 дй. Хьалхара передача. 17.40 — Дагадаа наги. 18.00 — «БӀаргагуча зӀамигаша къовсам лоттабарех» яха беседа. 18.10 — Телевизионни керддараш (нохчий, эрсий меттала). 18.30 — Хоамаш, реклама. 18.35 — «Лаьттана дай» яха документальни фильм. 18.50 — КПСС-а 24-ча съезда сопамаш кхоачаде. Социалистически ехьа дненних (нохчий меттала). 19.00 — «Номер 0416» йолаш вола ведла сарьяха художественни фильм. 20.35 — Хьайбай дола ду комплексаш хьаьтий летт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Искусства дуьне. 22.15 — «Къовсам» яха телевизионни фильм. 22.40 — Волейболах дувцар. Советски Союз — Япония. Мужчинаш. Ростовера передача.

РАДИО

22 апрель

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Къонах» (эрсий меттала). 14.00 — «Ленинни партин шолабаь вежарий барах» радиокомпозици (гӀалгӀай меттала). 14.20 — «Халкъа иллешца Ленина образ» яха передача (нохчий меттала). 14.45 — «Мах баь баргбоала еза тӀехьадех» яха беседа (нохчий меттала). 15.20 — «Нохч-ГӀалгӀай ашарий дӀайоазйитаргья вай» яхача циклера передача (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа Ӏуйре» яха радиожурнал. 18.00 — Школьни глобус. 18.30 — Цӏе сийгаш (гӀалгӀай меттала).

23 апрель

6.30 — «Юртара уйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.28 — «Ленина парте мугӀарерахар» яха очерк (гӀалгӀай меттала). 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 14.30 — Шаьла районе беча атеистически балха хьакъехь (нохчий меттала). 14.45 — СССР вӀашагӀъелла 50 шу дизарга. «Ловзаша — сердало» (гӀалгӀай меттала). 15.15 — Массанахьа дика нах ба. 15.30 — КӀиранденахьара ашарий программа. Илли оал РСФСР заслуженни артистка Нина Татьянченкос. 16.00 — Ленинн новтиш (нохчий меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайчоь» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.20 — Иллеца доаттагӀал дераша дола концерт (нохчий меттала).

24 апрель

6.30 — «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — Даьхьала хийла болхлой Ӏуйре. 7.38 — Хаоттам. 8.25 — Балойн. Къамбаседа Кавказа халкъий халхара ашараш (эрсий меттала). 16.00 — Микрофона хьалхашка я Нохч - ГӀалгӀай телевидени радиовещани инструментальни ансамбль (нохчий меттала). радиовещани инструментальни ансамбль (нохчий меттала). 16.25 — «Общество а закон а» (гӀалгӀай меттала). 16.40 — Болхло ехар еза цӀи я. (нохчий меттала). 16.50 — Гражданске оборона хьакъехьа бахархошта (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 19.30 — «Къонах» (гӀалгӀай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республика гӀоллеи Грознен кӀезиг дукха морхаш а йолаш, йочан а йоацаш, хьаьда хостам боацаш гӀаьххьача боараме мух а хьекхаш хи хиле а фегара температура республике гӀолла 22—27, Грозне 24—26 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу. Кхоанен ломкен хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагӀча даькъе йочан а йоацаш, къулба - малхбоалехьара гӀаьххьача боараме мух е хьекхаш хи хилеи фегара температура буйсашка 8—13, деношка 22—27 градус йӀовхал йолаш хилер тарлу.

Метеостанци.

ХОАМ

Консерваш чуйыкка вай малха хьаьнд Ӏоакъа бекааш хьала боарах а боацаш дӀачуйю Нохч-ГӀалгӀай АССР потребительски кооперание еррягача продовольственни тикашен приемни пункташен.

Шовшкаре массо Ӏоакъа бекаш дӀачуле, промышленноста чӀоагӀа эшаш я уж.

Роспотребсоюз.

Тахани кхоанеи хургда

22 апрель

В. И. ЛЕНИНА ЦӀЕРАГӀАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 9.00. Болх беш хургья «Шоана кхалнах», «Ахкар хила моллаш» яха клуб. 10.00. «Ленинен партея гӀулакхашта мутӀахьа да тхо» яха пионерий рапорт. 11.00. «ХӀаране дага и Ленина цӀи» яха берий утренник. 16.00. Советски поэтацарен, музыкацарен В. И. Ленина образ» яха сайре. 17.00. Болх беш хургья «Глобус» яха кинолекторий. В. И. Ленинах дола кинофильмаш хьокхаргда.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 12.00. «В. И. Ленин ваьча дена хетадь химкомбината художественни самодеятельноста хьажар. 15.00. «Художественни литературацара В. И. Ленина образ» яха литературни бӀагӀув. 17.00. «ЛадугӀа вай Даьхен ашарашта» яха духовой оркестра выступлени. 20.00. Кагирхой салаӀара сайре.

ПРОЛЕТБАТА ЦӀЕРАГӀАРА КУЛЬТУРА ЦӀА. 13.00. «Саг йоалларш-яхараи» торжественни регистраци яр».

ПРОСВЕЩЕНЕ БОЛХЛОЙ ЦӀА. 18.00. Болх беш хургья музыка езарий клуб. «Ленинни музыкен» яха лекци-концерт.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦӀА. 17.30. «Ленински уйлаш «сердал» яха тематически обзор. «Ленина хетадь да» яха тематически киноаш хьокхаргда.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦӀЕРАГӀАРА КУЛЬТУРА ЦӀА. 12.00. В. И. Ленин ваьча дена 102 шу дизара хетаяь № 91 йолча школа пионерски дружина сбор. «Н. К. Крупская цӀерагӀча культура Цӏен берий художественни самодеятельноста концерт.

23 апрель

В. И. ЛЕНИНА ЦӀЕРАГӀАРА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 9.00. Болх беш хургда «Малышок» яха кинотеатр. Художественни фильм хьокхаргда. 10.00. «Пионерий нохк» яха дагахьара журнал. 10.30. «Даьхен кортамукъален бахьан долаш лийтаб уж» яха Даьй-мехка тӀема ветераний вӀашагӀкхетар. 11.00. «В. И. Ленинах дола дувцараш» яха фильм хьокхаргда. 14.00. Искусство езарий клуб. Халкъа оперни театра коллектива йийла данати. 16.00. Индокитаерча хьалхах йола лекци. 17.00. «Глобус» яха кинолекторий. «Болхлой классах йола поэмо» яха фильм хьокхаргда. 19.00. Къонача зрителя театра «Операция Дубль-зет» яха спектакль. 19.30. Сакъердамеча вӀашагӀкхетарий кагирхой клуб хургья болх беш.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. Берашта дола ловзараши массовкаши. 11.00. Болх беш хургда «Ручеек» яха берий кинотеатр. «Доллача хӀаманна бехктохаме волаш вахар» яха кинофестиваль. 15.00. Город Грозне художественни самодеятельноста телевизионни фестиваль. 19.00. «Сахиара саг» яха кагирхошта хетаяь сайре.

ПРОЛЕТБАТА ЦӀЕРАГӀАРА КУЛЬТУРА ЦӀА. 12.00. Болх беш хургда «Пионер» яха берий кинотеатр.

ПРОСВЕЩЕНЕ БОЛХЛОЙ ЦӀА. 18.00. Химикий культура Дворецa «Сослуживцы» яха спектакль.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦӀА. 11.00. Ленин бераши» яха дагахьара журнал. 17.30. Халхара коллектива выступлени.

Н. К. КРУПСКАЯ ЦӀЕРАГӀАРА КУЛЬТУРА ЦӀА. 10.00. «Гайдар хьалха вода» яха берий утренник.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революцин проспект 7/84.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61, 364051, Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-08; редактора цул — 3-30-11; жоапалена секретара — 3-34-30; партийни балха, культура, промышленности отделий — 3-42-30; юрта бахама отдело — 3-42-28; письмаш отделеи бухгалтереи — 2-08-71.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-08; зам. редактора — 3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-08-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий»: проспект Революции 7/84.

СФ05093. Заказ 3047.